John Carter-Brown
Library
Brown University

DE MVLTIPLICI HAERETICORVM TENTATIONE,

PER IO. VACQVERIVM Roïenſem, ſocietatis Sorbonicæ Doctorem.

CVI ACCESSIT SERMO per eundem habitus, in baptiſmo duorum adoleſcentum terræ Almericæ.

Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. Prouerb. 1.

John Carter Brown Library

PARISIIS
Per Nicolaum Cheſneau, in AEdibus Claudij Fremy, via Iacobæa, ſub ſigno diui Martini.
M. D. L X.
CVM PRIVILEGIO.

EXTRAICT DES regiſtres de Parlement.

LA COVRT ayant eſgard à la requeſte à elle preſentée par Claude Fremy & Nicolas Cheſneau Libraires en l'vniuerſité de Paris: à ce qu'il leur fuſt permis imprimer & expoſer en vente ce preſent liure, intitulé De multiplici hæreticorum tentatione, per Ioan. Vacquerium Roïenſem, ſocietatis Sorbonicæ Doctoré. Cui acceſsit ſermo per eundem habitus, in baptiſmo duorum adoleſcentum terræ Almericæ. *Ladicte Court, apres auoir veu la certification des Docteurs en Theologie, regens en l'vniuerſité de Paris, qui l'ont veu, viſité & approuué catholique: a permis & permet auſdictz Fremy & Cheſneau, l'impreßion & vente dudict liure. Et a inhibé & defendu à tous autres Libraires & Imprimeurs de l'imprimer, & moins expoſer en vente, iuſques au temps & terme de trois ans finis & acomplis: ſur peine de confiſcation des liures qui ſe trouueroyent imprimez par ſus ladicte defenſe, & d'amende arbitraire. Faict en Parlement à Paris le* II. *iour de Ianuier, M. D. LIX.*

Signé CAMVS.

Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor meum, vt poßis exprobranti reſpondere ſermonem. Prouerb. 27.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ATQVE Illuſtriſsimo Principi, Carolo Cardinali Lotharingo ſemper Auguſto, Io. Vacquerius, ſalutem.

CVm ineunte Quadrageſima præclarã illam & vniuerſo orbi iucundiſſimam legationem pro confœderandis Regibus Chriſtianis obires, Reuerendiſsime Cardinalis, & ſemper mihi obſeruande Mæcenas, proſpectabam ſi quod argumenti genus daretur, quo tibi cum pace reuertenti gratulari poſſem. Occurrit autem ſtupẽdus ille tentationis conflictus, quo Satanas Chriſti Domini diuinitatem explorare vo

luit: iuxta cuius formam hæreticorum næniaſ & friuolas obiectiones (quæ non aliunde quàm ab ipſo dæmone proficiſcuntur) in hæc eadem tria capita quaſi in neptunium tridentẽ reuocare ſtudui: illis ſuam ſolutionem ex ſanctiſsimis eiuſdem Chriſti reſponſis adferens. Vt hinc facile quibuſlibet, cùm ſimplicibus tùm doctis, patere queat quàm inefficaces atque inutiles ſint, nec ita ſolutu difficiles viro pio & catholico eorum rationes: qui ſeſe aduerſus dominum & aduerſus Chriſtum eius armant. Hoc igitur quantulumcunque eſt operæ noſtræ, tibi ſapientiſsimo pacis & concordiæ patrono nuncupo, quo ſic agnoſcat reuerendiſsima atque illuſtriſsima dignitas tua nunquã intermorituram apud me tuorum beneficiorum memoriam.

Bene valeat & ſemper floreat eximia ſanctitas tua. Datum Faræ monaſterij, xviij. Calend. Maij. 1559.

PRÆFATIO.

VSQVE hodie aduerſarius noſter diabolus circuit,tanquam leo rugiens per angiportus, & obliqua viarum, iuxta tabernacula paſtorum Eccleſiæ Chriſti,quærens quem deuoret:qui mundo & carne comitibus,quanquam pluries à Saluatore noſtro ſanctiſque patribus fuſus proſtratúſque fuerit, nihilominus (vt eſt pertinax in noſtrum excidium)pugnam ſubinde inſtaurat, non ita diſſimilem certè vno tempore atque alio:nec laſſatur aut defatiſcit vnquam ab oppugnanda hominum ſalute hic noſter capitalis atque infenſiſsimus hoſtis.Verùm quaſi nunc primùm, orta ſint diſsidiorum incendia, vel nuper inter nos & illum conclamatum ſit bellum, duriter ac hoſtiliter nos impetit,& perdere conatur: permanētibus adhuc in eo illis irarum ſtimulis, quibus agitatus ſanctum apoſtolorum Senatum infeſtare parabat,cùm inſtante paſsione dominus dixit Petro: Simon, ecce expetiuit vos Satanas vt cribraret ſicut triticum: veruntamen rogaui pro te, vt non deficiat fides tua:& tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Ex cuius ſcripti occaſione ſimul & tentatione illa triplici, qua Chriſtum Eccleſiæ caput,& ſummum politię Chriſtianę principem aggreſſus eſt,ſtudioſo lectori nobis in animo eſt commonſtrare,qualiter hoc noſtro ſeculo nobis per hęreticos familiares ac domeſticos hoſtes,eoſdē propemodum inſultus,eadémque ſpicula proponat: quibus olim ipſum Eccleſię caput impetebat.Imò verò(ni fallor) hæreticos & apoſtatas fugitiuóſque iſtos tanquam vim externę militię ſibi adiunxit ſerpens ille & draco antiquus, ſperans ſe iis mi-

1.Pet.5.

Luc.22.

Matth.4.

niſtris autoribus facilius de Eccleſia triumphaturum: Non
Matth. 12. aliter quàm legimus Matth.12. ſpiritum immundum ab homine
pulſum, quando non inueniebat requiem: ſibi auxilij
gratia, aſſumpſiſſe alios ſpiritus ſeptem nequiores ſe, quatenus
iis veluti ſubalaribus pręſidiis domum vnde exturbatus
fuerat recuperaret. Vtitur itaque diabolus iis noſtris domeſticis
hoſtibus pro fortiſsimo cornu & pręſidio legionum
ſuarum aduerſus ſeruos Dei: qui ideo fortius deteriúſque
vulnerant, quia minus cauentur: & non hoſtes, ſed amici
eſſe creduntur. Quapropter hoc breui quod apparamus opuſculo,
operæprecium nos facturos putamus, ſi certo ſtatutóque
ordine impietatis argumenta quibus iſti incumbunt
retexuerimus, ac deinde eorundem impetum verbo domini
retundentes, militiæ noſtræ pugiles doceamus inſidias ferruginatæ
pietatis huius vitare: ne ſe temerè infidelibus &
perfidis viris credant. Quod dum tibi elaboramus, ô ſtudioſe
lector, vide quæſo ne aduerſariis fidei & religionis noſtræ
plus tribuas, quàm ſanctis atque orthodoxis patribus:
ſed (vt dignum eſt) vtrorumque propoſita maturo iudicij
æquilibrio perpende.

John Carter Brown Library

PRIMA CONGRESSIO dirigitur contra appetitum ſenſitiuum.

John Carter Brown Library

CAPVT PRIMVM.

SOLENT acies ad conflictum paratæ imprimis ſpectare qua parte hoſtilis cuneus ſit infirmior. Et qui vrbes obſident, conſiderant qua minus inſtructæ munitæque fuerint: vt eo ſtatim conuertant totius exercitus robur. Ad quorum exemplum ſerpens antiquus pro ſua calliditate infirmiorẽ debiliorémque animæ partem, id eſt appetitũ ſenſitiuum oppugnat, ſummam & præcipuam occaſionem nactus ex procliuitate eiuſdem ad peccatum: de qua Geneſ.8. Senſus & cogitatio cordis humani Geneſ.8.

ni in malũ prona ſunt ab adoleſcentia ſua.
Matth.4. Hinc eſt quod Chriſtum eſurientem poſt quadrageſimæ ieiunium iis verbis aggreditur: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Quam methodum ſequuti pſeudoprophetæ noſtri, ieiunia, cõtinentiam, caſtitatem, vota monaſtica, diſciplinas, proſtrationes, cilicia, & reliquos ſalutaris pœnitentiæ ritus paſsim cõdemnant: ſubinde obiectantes fidelibus Deum miſericordem eſſe, nos ſuo precioſo ſanguine redemptos, in filios adoptaſſe promiſsionis: ob ídque iſta omnia non pœnitentiæ, ſed diffidentiæ eſſe opera: à filiis duntaxat requiri plenam in patris eximij bonitate fi-
Eſa.58. duciam: non eſſe huius voluntatis vt per diem affligat homo animam ſuam, vel cõtorqueat quaſi in circulũ caput ſuum, ſaccum & cinerem ſibi ſternens. Itaque negligenda abhorrẽdáque eſſe pœnalia omnia ſatisfactionis opera, cùm ipſa fiduciam in Deum minuere videãtur, & ipſe Chriſtus integrè pro peccatoribus ſatisfecerit: ſufficere ad ſalutẽ beatitudinémque cœleſtem aſſequendã cum nuda fide in Deum, qualemcunq̃ue peccati diſplicentiam. His & ſimilibus impoſturis antichriſti præcurſores

ſores & ſatanæ miniſtri cõmonſtrant perquam ſtudioſè diuinam filiorũ adoptionem, qua interueniente omnia Chriſtianis vel ex ſolo nomine tuta ſunt: ſeueritas legis in clementiam Euangelij, auſteritatis durities in libertatis & miſericordiæ dulcorem eſt conuerſa: inuentis frugibus relinquendam glandem, nec temerè contemnenda eſſe Dei dona. Indulgẽdum vſquequaque animo, & Dei benedictionibus vtrobique perfruendum: quandiu ſumus in corpore, non reſpuendam voluptatem nobis deſuper à patre luminum conceſſam, qua & hîc beſtias, & beatos ſpiritus in cœlo recreat. Hæc ſunt ſatanæ aucupia, etiam nunc Chriſto in ſuis membris inſultantis: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Neſcis, Chriſtiane, quia quando venit plenitudo tẽporis, miſit Deus filiũ ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimeret, & adoptionem filiorum Dei reciperemus? Cur in filium immenſa illa Dei dignatione adoptatus adhuc porcorum ſiliquis hæres? ſeruilibus te contaminas epulis? & lapidem tibi pro dulci puluino ſternis? orbitatis & caſtimoniæ tædia pro iucunditate marita- *Galat.* 4.

li

li, languidum carnis marcorem & ieiunia, pro conuiuiorum delitiis tibi accommodas? quin potius voluptatibus à deo in tuũ ſolatium creatis perfrueris? & lapides iſtos in panum iucunditatem commutas? Dic, dic vt lapides iſti panes fiãt, iſtis omnibus valedicẽdo, & conſuetum vitæ inſtitutum mutãdo: animo tuo impera, vt edat, ludat, bibat, amplexibúſque indulgeat, & filios procréet in ſuperuenturæ ac decreſcentis ætatis ſolatia. Nam & ipſe Apoſtolus diſcipulo Timotheo, ſuadet vini potum, & iuniores viduas vult nubere, filios procreare, ac matresfamilias eſſe. Et ad eundẽ ſcribens, illos condẽnat qui in hypocriſi mendacium loquentes prohibent nubere, vel præcipiũt abſtinere à cibis quos Deus creauit, ad percipiendum fidelibus cum gratiarum actione. Obedientiæ quoque & paupertatis electiuæ propoſitum, lapides eſſe duros profitentur: à filiis Dei in panes libertatis à Chriſto donatæ conuertendos: temerarium & plenum præſumptionis iudicium eſſe homines ſibi plura ad æternã vitam capeſſendã facere neceſſaria, quam ipſe Deus homini præſtituit. Satius eſſe obedire Deo, quàm hominibus, in malè promiſsis

1. *Tim.* 4.

promiſsis reſcindendam fidem, nec eſſe obligatoria contra bonos mores præſtita iuramēta. Tali verborum ambage iunctis voluptatum illecebris monachis & ſanctimonialibus perſuadere conātur, vt abiecto in vrticas cucullo, complicatis pudicitiæ velis, ac repudiato ſanctæ profeſsionis inſtituto, tranſuolent Genebam, Lauzanā, aut quolibet alio noua quadā atque inaudita libertate victuri. Libertas (inquiunt) nullo eſt auro vendibilis. At hæc (quā mihi promittitis) libertas, in ſeruitutem & ſubiectionem pluſquam Pharaonicam tendit, Rurſus captiuum Dei populum Babylonem ducit. Hîc virgunculæ Deo conſecratæ ſuggerunt illud Virgil.

Sola ne perpetua mœrens carpere iuuenta, *Virgil. 4 Aeneid.*
Nec dulces natos Veneris, nec fœdera noris?

Mox fallacibus verbis ac promiſsis irretitam abducturi, admonent de tollendis vel Eccleſiarum vel parētum ſuorum theſauris, id eſt de auferendis Ægiptiorum ſpoliis (ſic enim Catholicos appellant) atque ita paratas dolo coniuges duplici ſacrilegio infames traducunt: illis tamdiu vſuri, quādiu iniquæ & ſacrilegæ dotis nūmus ſuperfuerit.

Nam

Iuuenal. *-- Nam apud illos*
Quantũ quiſque ſua nummorũ ſeruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Vt omittam quòd hîc quoque ſæpe facies, non vxor amatur: quæ poſtquam vel per ætatem, vel per valetudinem defloruerit, tunc miſeræ exprobrabitur nimium tuſsis, & nimium ſæpe emungeris, alia nobis ſicco naſo quærenda.

Collige ſarcinulas dicet libertus, & exi.

Quapropter ô pulchra & ſpecioſa virgo, quæ domus quoque patris oblita es, vt venires in amplexus Regis cœlorum, tam caſtos quàm beatos atque fœlices: noli annos tuos tradere crudelibus atque infidelibus viris. Et tu

Virgil. in Bucol. *O formoſe puer nimiùm ne crede colori,*
Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra legũtur.

Monachos autem monialéſque pauperes ad ſe diuertentes miris modis ludificant, & in Eccleſiæ catholicæ ordinúmque ſuorum contumeliã, auctoritate publica coniugatos, cerdones lixáſque ſibi cõſtituunt: quod reliquum eſt vitæ in ſummo luctu & ſqualore acturos. Hæc eſt illa voluptatis larua, quæ principio pauperculis atque infœlicibus blandiebatur. Sic conſueuit eo-

rum

rum pater diabolus tendiculas ſuas ſternere, vna manu panem monſtrans, altera lapidem ad mactandum cælans. Hoc eſt voluptatis mundanæ ingeniũ contra quã nos admonet iis verſibus Chriſtianus poëta: *Mantua.*

-- Non inſidioſa voluptas
Decipiat quenquã, blanda ſub imagine ſemper
Ingreditur. Nardi ſuccos, vnguenta, ſapores
Mellifluos præfert: vultúque applaudit amico.
Sed nihil eſt ſine fraude, latẽt ſub melle venena:
Quæ poſtquã imprudẽs biberis, fugit illa repẽte
Læta dolis, manet infixum ſub pectore vulnus.

Haud ita diſsimili iaculo primos homines in paradiſo petiit generis noſtri oſor: obiiciens cõtra diuinum præceptum ligni pulchritudinem ac ſuauitatem: Cur præcepit *Geneſ. 3.* vobis Deus ne comederetis ex omni ligno paradiſi? Cur hoc vnum excepit guſtu ſuauiſsimum, & viſu pulcherrimum? Cur ſerpẽtibus & beſtiis edere licet, homini creaturarum omnium dominatori nòn licet? durum certè ac lapideum eſt hoc mandati genus. Mox reſpondenti mulieri: Ne fortè moriamur, addidit: Nequaquam moriemini. Scit enim Deus quòd in quacunque hora comederitis, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malũ.

Hic

Hic eſt panis mẽdacij, quo interueniente, lætale tandem vulnus inflixit: ſtola innocentiæ ſpoliatos, ſaucios, ac moribundos reliquit.

QVA RATIONE ELIDAtur hic primus tentationis hæreticæ inſultus. Cap.2.

Prouerb. 1. FILI MI, ſi te lactauerint hoc modo peccatores, volentes te à Dei & Eccleſiæ ſanctæ obedientia retrahere, ne acquieſcas eis: quin potius ſtu-
Ibidem 27. de ſapientiæ,& lætifica cor fidelium,atque orthodoxorum patrum, vt poſsis exprobranti diabolo fidelem veritatis reſpondere ſermonem. Imò verò ſi vis aperi oculos tuos,& vide. Vide inquam,& agnoſce, ac imitare Chriſtũ omnibus iſtis obiectis
Matth.4 pro te reſpondentem: Non in ſolo pane vi
Deutero.8. uit homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore Dei. Nam hac vna breuiſsima periodo verbi dominici abundè vniuerſa obiecta refelluntur. Quomodo enim non in ſolo pane materiali viuitur, ſed in omni

re quam

re quam Deus ſua benignitate deſtinat homini pro viatico, ſiue hominem diuerſo alimenti genere nutrire velit (quemadmodum Iſraelitas olim quadraginta annis manna celitus demiſſo nutriuit) ſiue bonitatis ſuæ dulcedine abſque cibo robur hominis integrum ſeruet: (ſicut in Helia, Moyſe, Daniele & aliis plurimis accidiſſe creditur) ita vita ſpiritus & gratiæ diuerſa media habet, nec duntaxat connubio aut eximia illa viuendi libertate quæ nobis proponitur via ad cœlum patet. Non negamus cõiugatis & ſolutis viris ſalutis viã: nec diffitemur meretricibus quoque & publicanis iter ad miſericordiam & gratiam pandi, ſi relicta peccãdi cõſuetudine illam quæſierint. Verùm non hæc vnica eſt via: nec ad cœlum ingredi volentibus neceſſe eſt coniugari: alioquin nec ipſe Chriſtus, nec Ioannes eius præcurſor, nec alij prope innumerabiles cœlo aſcripti eſſent, qui virgines fuerunt: quorum caſtitatem ſequuntur in Eccleſia, qui ſancto propoſito integritatis ſeruandæ, ſeſe Deo & Chriſto deuouentes vltro caſtrauerunt: qui nec cõiugatis ſalutẽ ſuam inuident, aut vllo modo præripere contendunt: verùm hac via

ſe Dei

ſe Dei clementiam facilius conciliaturos ſibi arbitrãtur, & veluti hac ſecuriore breuioréque ſemita ſibi ad cœlos aditum parari exiſtimant. Hinc eſt multiplex illa (cu-
Matth.19. ius meminit Chriſtus Matth. 19.) Eunuchorum differentia. Sunt (inquit) Eunuchi qui ſic nati ſunt ex vtero matris, & ſunt Eunuchi qui facti ſunt ab hominibus, & ſunt Eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei: quos, ſcilicet Eunuchos, fecit nõ neceſsitas, ſed volũtas. Coniugatorũ ordinẽ nemo niſi ſtolidus vituperare aut reprobare poteſt, Deo inſtituẽte atq; appro-
Geneſ.2. bante nuptias. Geneſ. 2. Relinquet homo patrẽ & matrẽ, & adhærebit vxori ſuæ. Et
1.Cor.7. Apoſtolo dicente: Si acceperis vxorẽ, non peccaſti: & ſi nupſerit virgo, non peccat. Ad quem modum dicere poſſum contra locutuleios & blaterones noſtros: Si continuerit virgo, non peccat. Itaque neque matrimonium, neque caſtitatis propoſitum nos ſimpliciter ſaluos facit, ſed impletio mandatorum Dei, & pietatis obſeruantia. Poteſt tum virgo, tum coniugatus damnari, poteſt & ſaluari: ſaluabuntur autem ſi fideliter Deo obedierint, eius mandatum
1.Cor.7. ſeruantes. Si vis ad vitam ingredi (inquit

Chriſtus)

Chriſtus) ſerua mandata. Verùm iis ſtantibus, optat Apoſtolus Corinthios omnes 1.Cor.7.
ſuo exẽplo cœlibes viuere: & virgines ſic permanere hortatur. tum quia melius eſt, tum etiam vt ablegata mundi cura cogitẽt quæ ſunt domini, & quomodo ſint ſanctæ corpore & ſpiritu. Qui matrimonio (inquit) iungit virginem ſuam, bene facit: & qui nõ iungit, melius facit. Ordines varios ac differentes honorum gradus habet ciuilis ſtatus: & politia Chriſti, gradus ſuos honore perfectionéque diſtinctos habet. Dã Hebor.11.
nabilis cõcubinatus, & fornicatio omnis, Matth.2.
honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus: ſed virginitas excellẽtia atque digni- 1.Cor.7.
tate præcellit: quam & ſua natiuitate conſecrauit, & vita comprobauit Chriſtus dominus. Cui ex annexis ſubſcribẽs apoſtolus, ait: Volo vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt quæ domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autẽ cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt. Et mulier innupta & virgo cogitat quæ domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu: Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro. Quam vir-

ginitatis Chriſtianæ eminentiam præſentiens diuinus ille Eſaias, Nō dicat (inquit) Eunuchus: Ego lignum aridum: quia hæc dicit Dominus Eunuchis. Qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum & nomē melius à filiis & filiabus. Nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit. Porrò quod ſcribit Apoſtolus, ſi nupſerit virgo, non peccat: intelligēre oportet de iis quæ nulla diſtrictione voti obligantur, & ſui ſunt iuris. Nam ex quo quis ſanctè caſtitatem vouit, ab inſtituto, & hoc ſancto caſtimoniæ propoſito, illi multo minus reſilire licet, quàm vxori recedere à viro. Quæ enim votis ſacris aſtricta eſt, Deo deſponſata coniunctáque eſſe meritò cenſetur: ob ídque ſi homini carnali commercio iungatur, non modò adultera, verumetiam ſacrilega iure omni reputatur: niſi fortè hæreticus hoc loco fateri velit fidem quidem homini datam obligare, ſed non eam quę Deo præſtatur: quod etiam atque etiam abſurdum foret. Proinde vtriuſque ſexus apoſtatæ, qui fidem Chriſto datam fallentes, nouos non dicam ſponſos, ſed concubinos

Eſa. 56.

concubinos concubináſve ſibi aſciſcunt, iuſta ratione ſacrilegij reatu arguuntur. Hoc nobiſcum ſenſit (quanquam Æthnicus atque idolorum cultor) Domitianus Romanorum Imperator: qui Corneliam Veſtalium maximam viuam terra defodi iuſsit, propter admiſſum inceſtum: ſtupratores verò illius in Comitio virgis cedi vſque ad mortem curauit. Non eſt igitur quod tenebriones noſtri temporis pudicitiæ & caſtitatis oſores, & impuri Antichriſti præcurſores, Heluidij veteris impietatis magiſtri, commēta iamiam ſepulta, & rationibus euidentiſsimis à beato Hieronymo cōfutata ab inferis reuocent: & intantum blandiantur nuptiis, vt ſcelus exiſtiment virginem eſſe. Helias virgo erat, Heliſeus virgo, Sybillæ virgines, Athenienſes atque Romanorum Myſtæ virgines: Ioannes baptiſta virgo, & Hieremias in vtero ſanctificatus captiuitate propinqua vxorem capere prohibetur: & adhuc iudicatur ſceleſta virginitas? Immo verò (inquit Hieronymus) tātum diſcriminis, excellentiæ atque dignitatis eſt inter nuptias & virginitatem, quantum inter non peccare & benefacere. Non cōdemnamus

Sueton. in Domitia.

Hierony. contra Iouinianum lib. I.

(ait)nuptias, ſed ita illas recipimus, vt virginitatem quæ de nuptiis naſcitur, præferamus. Nunquid argentum non erit argentum, ſi aurum argento precioſius? aut arboris & ſegetis contumelia eſt, ſi radici & foliis, culmo & ariſtis poma præferuntur & fructus? quemadmodum enim poma ex arbore, & frumentum è ſtipula, ita virginitas è nuptiis. Quibus ſi nõ præcelleret, nũquam Matthæus apoſtolus Iphigeniam Ægippi Æthiopum regis filiam, Chriſti ſponſam ab Hyrtaci connubio retraxiſſet: nunquam illa quæ Apoſtoli conſilio vſa, in ſuo corpore cõcupiſcentiæ ardores extinxerat, cum ſocio virginum collegio materialibus flammis erepta fuiſſet, incenſa tyranni petulantis regia. Quid hîc Dariam virginẽ, Martham, Petronillam, Druſillam, Margaretã, Luciam Siracuſanam, Columbam Senonenſem, Teclam, Agnetem, Barbaram, Agatham, Martinam, Hyrenem, Catarinam, & alias prope innumeras memorem? quarum integritas Dei munere variis ac mirabilibus modis protecta defenſáque fuit: adeo vt ignes, leones, vrſi, atque ipſa lupanarium penetralia pudoris virginei reuerentia, non ſolùm illis parcerent, ſed

rent;ſed & earundem pudicitiam tutarentur: accedentibus plerunque angelorum (qui & ipſi virgines ſunt, & caſti virginũ amatores) præſidiis. Quibus exẽplis tyrãnis atque ſapientibus huius mundi facile innotuit virginitatẽ Deo imprimis charã eſſe,& caſtimoniæ ſtudia illi ſupramodũ probari. Qui cum in cœleſti patria & regia ſua, nuptiarum fœdera non admittat, virginibus ſolis ſummæ celebritatis canticum veluti prærogatiua quadam reſeruauit. Nemo (inquit Iohannes) poterat dicere canticum,niſi illa centum quadraginta quatuor millia qui empti ſunt de terra. Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati:virgines enim ſunt. Neque verò hîc mihi cum hæreticis conuenit, neque adducar vnquam vt credam in nuptiis minus eſſe turbarum atq; afflictionis, quàm in ſancto cœlibatus propoſito: ob quod lapidis nomine nobis cenſeatur caſtitas,ac panis dulcedine matrimonium: Apoſtolo reclamante,ac dicente de coniugibus: Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. Cui ſubſcribens Hierony. to. 3. ad Heluidium: Idẽ tu putas eſſe diebus ac noctibus vacare orationi & ieiuniis libere?

Apocal.14

1.Cor.7.

Hierony.

atque ad mariti aduētum expolire faciem, greſſum frangere, ſimulare blãditias? Virgo ſancta hoc agit, vt turpior hominibus appareat, & naturæ bonũ infuſcet iniuria:
Pſalm.44 omnis enim gloria eius ab intus: exterius nigra atq; deſpecta, ſed intrinſecus ſponſo cui ſe probauit, formoſa parens. Quæ autem viro alligata eſt, ad ſpeculum pingitur ſtibio ac ceruſa: & in contumeliam artificis conatur pulchrior eſſe quàm nata eſt. Inde infantes garriunt, familia perſtrepit, liberi ab oſculis & ab ore pẽdent, cõputantur ſumptus, impendia præparantur: hinc coquorum textricúmque murmura, nunciatur interim vir cum ſociis veniſſe, illa ad hirundinis modum luſtrat vniuerſa penetralia: ſi thorus rigeat, ſi pauimenta verrerint, ſi ornata ſint pocula, ſi prãdium bene decentérque paratum. Dic mihi quæſo inter iſta vbi ſit, aut quomodo eſſe poſsit Dei cogitatio? Et hæ fœlices domus. Cęterùm vbi tympana ſonant, tibia clamitat, lyra garrit, cimbalum concrepat, quis ibi Dei timor? Paraſitus in contumeliis gloriatur, ingrediuntur expolitæ libidinum victimæ, & tenuitate veſtium nudæ impudicis laſciuientum oculis ingeruntur. His

infœlix

infelix vxor, aut lætatur, & perit: aut offenditur, & cruciatur: marito in iram & contumeliam excandeſcente atque inſaniente, & repudia animo meditante. Hæ certè ſunt coniugatorum non delitiæ, ſed ſpinæ: hi non delitiarum (ſicut impudenter ementiuntur maligni) panes ſunt, ſed præduri ærumnarum lapides. Cōtra quos beatæ caſtitatis laudem atque iucūditatem iis paucis verſibus graphicè admodum nobis explicuit Naumachius:

Pulchrum ſanè eſt corpus habere caſtum, indomitámque manere *Naumachius.*
Virginem: & puris cogitationibus perpetuò gaudere,
Nec onus laborioſa circa ilia ferentem,
Neque tremētē ſuſpirioſas Lucinæ parturigines:
Sed permanere quaſi reginam inter mulieres,
Splendidū animæ oculum ad illā vitā emittēdo,
In qua glorioſæ & veræ ſunt nuptiæ: vbi concupita
Diuini verbi lumine plenas meditationes parit.

Iis itaque ponderatis, ô ſponſa Chriſti, recognoſce ſtatus conditioniſque tuæ excellentiam: nec te iſtis lenonum lenarúmque & apoſtatarum fugitiuorum ſuſurris vel clamoribus abduci ſeducíque permit-

tas: ducunt enim ad mortẽ & præcipitium barathri eorum greſſus. Te regis cæleſti ſponſam de ſummo dignitatis gradu ad ſcorti vilitatem traducere volunt. Et precium ſcorti (autore Sapiente) nõ eſt vnius panis. Miſerrima nimirùm erit commutatio, ſi de ſponſa Dei efficiaris proſtibulum & mancipium diaboli. Ne acquieſcas malignis. Quin potius Nazianzeni hortatu ſpõſum tuum cœleſtem ſemper glorifica. Mundum & mundana omnia pedibus calcans, cõſectare animo Chriſtum aſcendentem in cœlum. & in monte ſaluum te fac, ad Sodomam ne reſpexeris, ne infatuata & corde euaneſcẽs, in ſalis fatui ſtatuam obdureſcas. Non nimium te carnis fragilis perterreat natura: nec tamen nimium tibi confidas, ne aliquando deficias. Scintilla accendit thalamum, aqua verò flammam extinguit. Dei timor te ſolidet, ieiunium te attenuet. Vigiliæ tẽporariæ, lachrymæ, ſtrati durities, amor totus ad Deum ritè ordinatus, & qui omne deſiderium à ſupernis alienum ſopiat. Veſtẽ tuam ſordidam, ac comam ſqualidam pluſquam margaritas aut ornatum veneror ſericum. Pulcher flos eſt verecundia, & ornamentum non mediocre

Grego. Nazianze. orat. 29.

mediocre, abſtinentię pallor. Virorũ aſpe-
ctum fuge: & ſi fas eſt, caſtorum quoque:
ne forſan vulnereris, vel ipſa vulneres. O-
culũ pro oculo ne reddito: nec ſermonem
connectito ſermoni. Non gena genis auda
ciam tribuat. Sed & hoc audi virgo, ne-
quaquam illi qui præeſt cohabita, cùm
Chriſtum habeas ſponſum, qui ob purita-
tem tuam zelotypus exiſtit, gloriam ſuam
alteri dari nõ permittit. Hæc ille quæ ſum-
matim explicant voluntatem ſponſi illius
cæleſtis, te ad ſui amorẽ benignè per pro-
phetam inuitãtis: Audi filia, & vide, & in- *Pſalm.* 44.
clina aurem tuam, & obliuiſcere populum
tuum, & domum patris tui, & concupiſcet
Rex decorem tuum. Virginalis pudicitiæ
eſt cogitare quæ Dei ſunt, quomodo pla-
ceat Deo, regnum mundi, ornatúmque ſe-
culi contemnere, hominum gratiam negli
gere, ſibi autem perſuadere ſatis eſſe, ſi re-
gina regi placeat ſuo. Neque verò temeri-
tatis opus eſt (vt comminiſcitur impietas)
ſed gratitudinis & exuberantis in Deum
pietatis, cùm homo ſeſe voto & iureiuran-
do ad opera conſilij & perfectionis obli-
gat, commutans libertatem carnis in neceſ
ſitatem ſalutis. Quinimo hoc religionis ge
nus

nus ſacrificij pulcherrimi formam retinet, quo homo ſeſe totum Deo offert, & conſecrat in odorem ſuauitatis, moriens hîc ſibi & mundo, vt fœlicius Chriſto & Deo viuat. Hanc calumniam iampridem reſoluit propheta & rex ſanctiſsimus Dauid,
Pſal. 117. cùm ait: Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ, qui proculdubio nunquam ſuper ſalutare ſtatutum iuraſſet, ſi vouere, & ſeſe quoquomodo obligatiorem Deo reddere temerarium eſſet: alioqui nec hominibus quicquam promittere, iuraréve liceret, quandoquidem ipſo polliciti iuramento, vel etiam nudo promiſſo in licitis & honeſtis, neceſsitatem exonerãdæ fidei ſibi quiſque conſtituit: atque ſuperaddit ad ſalutem neceſſariam.

Quod autem ad cordis compunctionem & cætera pœnalia ſatiſfactionis opera pertinet, nihil aut certè minimũ momenti habet aduerſariorum ratio. Nam tametſi nos redemerit & nobis ſatiſfecerit Chriſtus: non poſſumus tamen aliter in ſatiſfactionis huius participium communicationémque venire, quàm eidem compatiendo & commoriendo: quandoquidem & Chriſtus ipſe Apoſtolos ad Euangelij, mu

nus

nus delegans, eiſdem præcepit vt pœnitē-
tiam prædicarent, & ipſe teſtimonio Mar- *Marci* 1.
ci ſuis concionibus ad populum eandem
vnicè commēdauit. Poſtquàm traditus eſt
Iohannes (inquit ille) venit Ieſus in Gali-
leam prædicans Euangelium regni Dei, &
dicēs, Quoniam adimpletum eſt tempus,
& appropinquabit regnum Dei, Pœnite-
mini & credite Euágelio. Et Petrus Act.2. *Act.2.*
Iudæis corde compunctis propter damna-
tionem Chriſti interrogantibus, quid fa-
cto opus eſſet ad ſalutem conſequendam?
pœnitentiam (inquit) agite & baptizetur
vnuſquiſque veſtrûm in nomine domini
Ieſu Chriſti, in remiſsionem peccatorum
veſtrorum. Ad hæc Iohannes in ſua Apo-
calypſi Epiſcopum Epheſinum iis verbis
ad pœnitentiam inuitat: Memor eſto vnde *Apoc.2.*
excideris & age pœnitentiam, & prima o-
pera fac. Sin autem veniam tibi cito & tol-
lam candelabrum tuum de manu tua, niſi
pœnitentiam egeris. Iſtud ipſum multò
euidentius nobis explanat Diuus Iacobus
in Canonica. Emūdate manus peccatores *Iacobi* 4.
& purificate corda duplices animo. Miſeri
eſtote & lugete & plorate: Riſus veſter in
luctum conuertatur & gaudium in mœ-
rorem

rorem. Hæc eſt illa crux quam nobis idem propoſuit Chriſtus poſt ſe portandam, inquiens: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Hæc eſt ſancta ac pietatis plena violentia, in qua nobis à diebus Iohannis proponitur, Rapiẽdum regnũ cœlorum: quam etiamnum lubenti animo complexus Paulus ait. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans: ſed caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo: ne fortè cum aliis prędicauerim, ipſe reprobus efficiar. Neq; enim vlla alia ratione, melius carnem ſpiritui rebellem domare poſſumus, quàm iis pœnitentiæ atque abſtinentiæ (vt tuo verbo vtar) lapidibus. His olim conſiliis Hieronymus, Benedictus, Franciſcus & reliqua anachoritarum turba, laſciuientis carnis petulantiam compeſcebant: modo ſpinarum aculeis, modo niue & rigore glaciali, modo flagellis, inedia, cilicio, duris lapidũ ictibus, & ſimilibus quæ pietatis ſtudium ſuggerebat ad id vtentes. Quidam digitum in lucerna adurendo periclitantẽ pudicitiam ſeruauit: & ignem igne ſuffocauit. Monebatur Paula (autore Hieron.)

Matth. 11.

Hierony. in epitaphio Paulæ.

vt

vt parceret oculis & eos ſeruaret Euangelicæ lectioni: quæ reſpondit. Turpanda eſt facies quam contra Dei præceptum purpuriſſo, ceruſa & ſtibio ſæpe depinxi: affligendũ corpus quod multis ſæpe vacauit delitiis, Longus riſus, perpeti compenſandus eſt luctu: Mollia lintheamina & ſerica prę cioſiſsima, aſperitate cilicij commutanda: quę viro & ſeculo placui, nũc Chriſto placere deſidero. Idem propemodum prius fecerat beata illa peccatrix: quæ fletibus Domini pedes rigando, & capillis capitis ſui detergendo, nouo officij atque pietatis genere, peccatorum quoque ſuorũ maculas abſterſit. Non ſunt itaque (ſicut comminiſcũtur pſeudoapoſtoli) hæc diffidentię opera, ſed prudentiæ ac iuſtitię, quibus reatus noſtros in prę ſenti ſeculo hoc modo diluentes & punientes, vindices domini ſcutiras præueniendo, iudicij diuini ſeueritatem euadimus. Cuius examinis fructus ſenſerat Apoſtolus cum ait: Si noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur. His quondam modis prolõgata regis Ezechię vita: Iis exterminatio domus cruenti Achab prorogata, iis Niniues prohibita ſubuerſio: quorum defectu 1. Cor. 11.
immiſ-

immiſſum fuiſſe terris aquarũ diluuium, & Penthapolim igne & ſulphure deflu-xiſſe ſcripturis conſtat. Itaque prophetico ſuaſu, labori aſſueſcendum ac durandum eſt nobis, auréſque noſtras ſpinis tribulationum ſepire oportet: ne nos Syrenũ cantus voluptatúmque ſeculi blandimenta in mortem corporis atque animę protrahãt.

Mantua. *Sæpius à placitis mens eſt arcenda, diúque*
Seruitio duranda graui: nam prona ſequáxque
In peiora ruit: niſi lora retraxerit vſus.
Aſt vbi iam legis patiens, aſſuetáque vinclis,
Seſſori parere poteſt, quo iuſſeris ibit:
Tunc vbi tempus erit caſu cum triſtis acerbo
Sors aderit, fert æquales rationis habenas.
Antè negat, velut indomita ceruice iuuencus:
Aut ſternacis equi ſoboles animoſa, priuſquam
Impoſito ſcierit greſſum glomerare magiſtro:
Ars vbi poſſeſſam mentem complexa ſubegit,
Quo virtus, quo ſancta vocant oracula, vertet.
Nam neque tũc labor eſt duros tolerare labores.

Chriſtus ſuis proponit crucem, perſecutionem, irriſiones, opprobria, mortes, infamiã, exilia, & cũcta id genus: Et tu Chriſtianus de grege, ſed non in grege, pro iis omnibus ſuades amplectendum voluptatem & vitę iucũditatem? Heu quàm diſsimiles

miles voces:abnega temetipſum:tolle crucem tuam, ac ſequere me:& voluptatibus indulge, ventrẽ adora, exoſculare brachiũ, imple delitiis quibuſcunque animum. Suſpectam (vt verum fatear) habeo iſthanc nouam atque inauditam doctrinam. Non te audio. Audiam potius quid loquatur in me dominus Deus, quàm quid loquatur in te diabolus. Deo potius quàm hominibus parendum. Sequar Prophetę cõſilium. Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras. Eligam viam cuius principia quidẽ ardua: & difficilia, ſed nouiſsima perducunt ad paradiſi delitias. A viis veſtris (quę tametſi mundo & hominibus rectę videãtur, nouiſsima tamen earum ducunt ad mortem) quaſi ab angue morſus pedem referam. Verùm quando lapidei atque dementati & ſaxei homines, nobis virtutis & ſalutis opera lapides faciunt, ne crucis dominicę ignominiam patiantur, oſtendamus quęſo, nõ vſqueadeo laborioſam eſſe virtutem, quin ſua ſolatia habeat, haud ſcio ſi non etiam plura, veriora, & maiora, quàm omnes mundi illecebrę adferre poſſunt. Atque primùm hîc mihi expande quantum oblictamenti prę ſe ferat *Pſal. 16.*

ſe ferat animus ſibi bene conſcius:qui nullo ſyndereſeos flagello, intus torquetur: ſed ſumma in Deum & proximum charitate dilatatur: non minus in tribulationibus & cõtumeliis quas pro Chriſti nomine patitur gaudẽs,quàm cũ cœleſtia dona & ſpiritusſancti chariſmata percipit. Qua
Act. ratione & ipſi principes Eccleſiæ Apoſtoli,poſt verbera,ibant gaudentes à conſpectu conſilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu cõtumeliam pati. Profer
Prouerb.15. (ſi potes)ex tua Babilone delitias & voluptatem huic ſimilem. Voluptatem dico quę nec tormentorum acerbitate,nec ipſo mortis horrore minui queat. Secura mens, inquit Sapiens,quaſi iuge cõuiuium. cum ex oppoſito nihil minus quietum ſtabile, irrequietius inſtabiliúſve dari poſsit animo ſibi malè conſcio. Iuſsit enim Do-
Augu.lib. confeſſ. minus & ita eſt (Auguſtino teſte) vt omnis inordinatus affectus ſibi ipſi pœna ſit: & iamiam ſecum habeat ac ſecum quocũque pergat ſuum infernum trahat, ſicut & teſtudo domum qua tegitur. Vbi enim cogitationes meæ diſsipatæ ſunt torquentes cor meũ, certè ſi ſuſtinuero, infernus domus mea eſt:& in tenebris lectulus meus.

Sic Adam,

Sic Adam, Cayn, & Lamech, à propria cõſcientia redarguti, ſeſe abſcondunt: & trepidantes à Dei iudicio formidant: Sic fratres Ioſeph coniurationis præteritæ recordatio pluries conſtrinxit. Sic ſceleſti & facinoroſi omnes ad cuiuſlibet occurſum pauent, ac prope exanimantur, fulgur è vitro trepidantes, & contremiſcentes. Hæc ſi quidem eſt peccati cõſuetudo, vt priuſquã fiat, mentem obtenebret: poſtquam autem ad opus ipſum peruenit, manifeſtè ſuã nobis abſurditatem mõſtret, qua torqueatur animus & breuis illa voluptas continuò menti dolorem ingerat. Hoc cum Philoſophis ſenſerunt veteres Poëtę. Ille maximè qui dicebat:

Pœnitet. ô ſiquid miſerorum creditur vlli, *Ouidius 1. de Ponto.*
Pœnitet: & facto torquere ipſe meo.
Cúmque ſit exiliũ, magis eſt mihi culpa dolori:
Eſtque pati pœnam quàm meruiſſe minus.
Mors faciet certè ne ſim cùm venerit, exul:
Ne non peccarim mors quoque non faciet.

In quam ſententiam Satyrographus. *Iuuenal. Satyr.*

Exemplo quodcunque malo committitur, ipſi
Diſplicet autori. prima eſt hæc vltio, quòd ſe
Iudice nemo nocens abſoluitur: improba quãuis
Gratia prætoris fallacis vicerit vrnam.

Et paucis interiectis:

-- Cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere cedit:
Occultum quatiente animo tortore flagellum.
Pœna tamen vehemens, & multo ſæuior illis
Quas & Ceditius grauis inuenit, & Rhadamanthus,
Nocte diéque ſuum geſtare in corpore teſtem.

Vnde manifeſtum cuilibet euadit ſicut nihil eſt quod vſqueadeo homines ad virtutem capeſſendam excitare debet, quàm ipſa virtutis dignitas atque honeſtas: Ita nihil à vitiis tantũ retrahere debere, quàm ipſam vitiorum turpitudinem: & eam quę illis eſt annexa mordentis conſcientię torturam. Proinde non hîc nobis obtendat lapideus & obduratus animus, vt de lapidibus pœnitentiæ faciamus illecebroſæ voluptatis panes aut delitiarum placentas: quin potius ipſi de mendaciorum ſuorum furfuraceis panibus, per reſipiſcentiam & mentis compunctionem redeãt ad panem vitæ & intellectus ſinceri: recognoſcentes nobiſcum Deum iuſtum perinde ac miſericordem: & liberè profitentes iuxta ſaluatoris pronunciatum, quia non in ſolo pane

ne viuit homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore Dei.

TENTATIO SECVNDA quæ eſt Superbiæ & Præſumptionis contra appetitum rationalem. Cap. 3.

REPVLSA retuſáque primi congreſſus acie, inſtaurat callidus hoſtis pugnam, & alia parte inſultãs ſcripturæ quoque ac verbi Dei quo antea eliſus fuerat gladium, ſed ferruginatum ſibi accingit conflictum integraturus. Si filius Dei es (inquit Chriſto aſſumpto & poſito ſuper pinnam templi) mitte te deorſum: Scriptũ eſt enim, angelis ſuis Deus mãdauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Ad quem modũ hæretici & Pſeudoprophetæ noſtri temporis, miſeros & nimium credulos homines deludere ſolent, manibus pedibúſque attollentes rationalis creaturę dignitatem: atque immẽſum Dei erga genus noſtrum amorem: de iuſtitia verò, & peccatorum vltrice vindicta, ne verbum quidẽ vllum

Matth. 4.

Pſal. 90.

faciunt. Quo vanitatis ſtudio, huc vſque progreditur eorum impudentia, vt hominibus ſuggerant non iam illos fore Deo ſimiles, more ſerpentis illius antiqui: ſed ipſiſsimos Deos eſſe: & diaboli malitiã tranſgreſsi, Deos nobis eſurientes & famelicos faciunt: Idque ſolius fidei in mediatorem Chriſtũ beneficio. Hîc nobis turgidis inflatíſque buccis & grandiloquentia pluſquàm Platonica, ad confirmationem ſui propoſiti, exquiſita elaboratáq; induſtria ſcripturarum cumulant autoritates: in iis veluti ſuę prauitatis Achillem conſtituentes. Hîc magno ſupercilio Paulum catholicis obiectant variis locis de fidei & pro-
Roma.3. miſsionis lege differentem. Ad Roma. 3. Iuſtitia Dei per fidem Ieſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum: non eſt enim diſtinctio: cum omnes peccauerint & egeant gloria Dei. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptioně quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem poſuit Deus propitiatorem per fidé in ſanguine ipſius,
Roma.4. &c. Rom. 4. Arbitramur hominem per fidem iuſtificari ſine operibus legis, &c. Nõ enim per legem Abrahæ promiſsio facta eſt, vt hæres eſſet mundi ſed per iuſtitiam fidei:

fidei: Si enim qui ex lege hæredes ſunt, exinanita eſt fides: abolita eſt promiſsio, &c. Item ad Galat. 3. Abraham credidit Deo, *Galat.3.* & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Non eſt autem hoc ſcriptũ propter ipſum tantùm, ſed propter nos, quibus reputabitur ad iuſtitiam credentibus in eum, qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum dominũ noſtrum à mortuis. Idem Apoſtolus ſpiritus vitam ſalutémque noſtram in fide collocat dicens. *Galat.2.* Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſeipſum pro me. Nõ abiicio gratiam Dei. Cui prorſus aſtipulatur vox Chriſti Ioh.7. Qui credit in me ſicut dicit ſcriptura, flumina fluent de vẽtre eius aquæ viuæ. Quo *Iohan.7.* loco etiã ait: Omnia poſsibilia ſunt credẽti. Ad hęc per fidem Chriſto inſerimur, & *Rom.8.* nihil dãnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto: maximè cum iuxta vulgatam parœmiam, Sola fides ad ſalutem ſufficiat. Iis & ſimilibus argumentorum ignauorum technis, concludunt vaniloqui homines ſufficere ad noſtram ſalutem nudam fidem, citra vllius operis adminiculũ: ac proinde, Opera fidem conſequentia, Orationes, ſuffragia ſanctorum, oblationes, ſacrificia, atque ſa-

cramenta Eccleſiaſtica ſuperuacanea eſſe: vtpote ſine quibus ad optatam metam ſola intercedente fidei virtute peruenire valeamus. Vnde conſequenter inferunt ordines ſacros, Vota monaſtica, velationes virginum, Sacerdotum cõtinentiam, Altariũ conſecrationes, Ornatus templorũ, atqueadeo ſanctas Diuorum imagines rem eſſe friuolam, & certa gentilitatis antiquæ veſtigia. Purgatoriam expiationem nullam eſſe à ſanguine Chriſti pro peccatoribus, ſemel effuſi. Lymbũ & pœnas vltrices inferorum, laruas quaſdam eſſe ac puerorum territamenta. Hic eſt eorum error paruus vtique (vt putant multi) in principio, ſed certè magnus in fine. Intantũ vt ipſis quoque defenſoribus ruborem adferre queat. Viden' ſtudioſe Lector, hoc longo fidei procœmio hominem quaſi terra à diabolis iſtis terreſtribus aſſumptum, & ſupra pinnaculum templi, immo verò ſupra thronũ Dei poſitum, ſi vis credere eorũ impietati? An verò etiam non audis tentatorem in eis dicentem? Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim, &c. Quid enim aliud quærũt aut ſibi volunt iſta? Adoptatus es filius Dei, atque adeo cœli hæres per

fidem

fidem conſtitutus. Nihil damnationis credentibus nihílque illis impoſsibile: Cæteris igitur ſalutis quærendæ mediis quæ tibi vulgo proponuntur, repudiatis ac ſpretis crede, ſimplicitati Euangelicæ: atque in ſaluificam fidem, plenam integrámque ſalutis tuæ fiduciam reiice. An non hoc eſt dicere, Mitte te deorſum, & tuæ beatitudinis euentum prorſus à Deo expecta? Nec de tuo quicquam conferas: Immo verò ſi vis Deo vocanti trahentíque obnitere, ſeruata ſemper fide in ipſum quo ſic in te magis clareſcat & commendetur ineffabilis eius bonitas. O Dementiam! O cæcitatem! O commentum non mimicum, ſed planè dæmonicũ. Parricidiũ ſcilicet parricidio expiabitur: Superbiam ſuperbia elides: & ad impetrandam creatoris gratiam, tabidum os in blaſphemiam leuabis? hoc eſt mala quàm plurima facies, vt inde eueniant bona.

O cæcas hominum mentes, & cæleſtium inanes! *Perſius.*

Hanc veſtram veſaniam, iam olim præuiderat, ſpirituſancto reuelante Eſaias propheta, qui ſic in vos excanduit. Væ qui dicitis malum bonũ, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: *Eſa. 5.*

ponentes amarũ in dulce, & dulce in amarum. Væ qui ſapiẽtes eſtis in oculis veſtris, & corã vobiſmetipſis prudentes. Quæ omnia haud dubiè facitis, cùm vos ſpiritu-ſancto Dei illuſtratos atque edoctos mentientes, præſumptionem & temerariam fiduciam, viuæ fidei & pietati in Deũ æquatis: Cathecisſmum & neſcio quam furtiuã inſtitutionem baptiſmo fidelium præfertis: Veritatem ſacramentorum abnegãtes, ſacramentorum caſſas & futiles vmbras exoſculamini: cœnam execrabilem pro ſacro de menſa Chriſti epulo vſurpatis: Sacrilegia caſtitati, & virginali pudicitiæ antefertis: & plurima iis ſimilia religioni & veterum orthodoxorúmque patrum ſanctitati aduerſa exaggeratis: in quibus (ita me Deus amet) typo perquàm expreſſo omnibus ſcholæ veſtræ tyronibus dicitis: Mitte te deorſum.

QVA RATIONE ELIdatur hic ſecundæ tentationis inſultus. Cap. 4.

John Carter Brown Library

Nunc

NVNC videndū eſt qua ratione retundi repercutíque poſsit hic arcuatus ſcorpionis ictꝰ: & quia verbo ſcripturæ innititur, ſcriptura excribrandus confutandúſq; erit:atque imprimis clipeo Chriſti domini noſtri auertendus:cui cùm Satanas ſubuentionis ac præſidij angelorum prætextu præcipitium ſuaderet,conſtanter reſpondit: Scriptum eſt rurſum: Non tentabis dominū Deum tuum : nobis opidoquam inſinuans ſcripturæ ambiguæ intellectum ex alia ſcriptura clariore petēdum eſſe. Vbi principio animaduertendum occurrit ibi reuera tentationem Dei eſſe, vbi mediis aliis ſeſe offerentibus experimentū virtutis diuinæ quæritur. Patet via per gradus deſcendendi ex alto ac eminenti tabulato, & præcipitium eligis? Deum tentas. Eſt nauigij copia,qua poſsis in fluminis ripam tranſvehi,& contempto nauigio, vado vis tranſire, aut cum Chriſto & Petro ſicco pede ſuper aquas ambulare, vel cum Helia & Heliſeo per Iordanis alueum diuiſis aquis iter pandere? experimētum vir-

tutis Dei citra neceſsitatem efflagitas. Vis item ſaluus fieri, & propoſitis tot & tantis gloriæ æternæ conſequendæ adminiculis, te laceræ atque hiantis tuæ fidei nauiculæ credis? temeritatis ac præſumptionis reus es. Deum tentas. Deo cõtra ius & fas (quẽadmodum aliquãdo incredulus Thomas) vis legẽ præſcribere: qui cum te vno atque altero, imò verò quàmplurimis mediis ſaluare velit, nouum tamen modum ac medium illi pro arbitrio ponis. Et quis (niſi demens) fluuio merſus homine, ad ſui liberationem properante, contum potius quàm funem vel brachium contumaciter ſibi dari poſcat? Et ego abiectiſsimus terræ vermiculus, omnipotentem Deum obſtinatè premam, vt me per fidẽ ſaluet: qui mihi tot vitæ ac ſalutis remedia donauit: & inter ea fidem nõ illam ignauam quæ pro tẽdicula mihi obiicitur, verùm illam quæ per charitatem operatur? Non faciam. Diuitias bonitatis & clementiæ diuinæ non aſpernabor: omnem Dei benedictionem, omnia ſpirituſſancti chariſmata, ſacramẽta omnia, & ſacrificia ſalutis ſumma reuerentia, ſummóq; honore complectar. Miſericordiæ denique ac pietatis operibus

ſtudio-

ſtudioſè quandiu viuā inſtabo, vſqueadeo vt nec cadentem proximi aſinum erigere, nec cereolis diuos illuſtrare, nec floribus, herbis, arborúmque ramuſculis altaria & templi pauimenta ornare à me & omni viro Chriſtiano alienum putem. Neque verecundabor ſi cum ſanctiſsimo rege coram Deo vilior fiam, atque humilis in oculis meis, quo ſic Deus vidēs de excelſo cœli ſolio humilitatem ac laborem meum, ſeruuli ſui miſereatur, & deſideratam gratiam largiatur. Fidem equidem totis vlnis amplector, ſine qua vel ſi cętera omnia cōcurrant impoſsibile eſt Deo placere: Corde & animo credo ad iuſtitiam, Ore confiteor & opere implere contendo Dei mandatum ad ſalutem. Per verbum autem orationis & opus virtutis, ſpero in Deum omnium rerum creatorem, atque eius vnigenitum in tempore pro nobis de Virgine natum, paſsione atroci mortuum ac ſepultum, iamiam rediuiuum, ſedentem ad patris dexteram, cum eodem patre & ſpiritu ſancto viuificante coëternum, æqualem & conſubſtantialem. Hęc ſanctæ fidei elementa mordicus tenens, paratus ſum Deo per omnia obedire & ad imitationem re-

2. Reg. 6.

Hebr. 11.

dem

demptoris Chriſti, volũtatem eius facere. Hoc mihi omnibúſque fratribus meis ſalutare perinde ac beatificum puto. Verùm ſi deeſt prompta in Deum obſeruantia & obediendi volũtas, ac p̄ro eis ſuccedit prę-ſumptio & mandati cõtemptus, fidem ſequor non Chriſtianam, ſed dæmonicam. Iacobo dicente: Dęmones credunt & contremiſcunt. Atque vtinam vel fidem iſtam qua gloriantur fidei aduerſarij haberent, Deúmque formidarent: profectò Dei gratiam, & ſtudioſæ actionis honeſtatẽ, ſanctorum ſuffragia, Orationis præſidium, Eccleſiaſtica ſacramenta, cæteráque pietatis in Deum ac proximum officia, non ita pedibus conculcarent: quod dum grauiter pertinacitérque faciũt, nobis apertè commonſtrant impietatis ſuæ tyrannidem, & ſe illius ſocios eſſe, qui neque Deum timebat, neque homines reuerebatur. Hinc eſt quòd non pauci huius ſectæ in atheiſmum & Dei abnegationem corruunt: excæcat enim atque ebetat illos malitia eorum. Qui ſanctuli doctiuſculíque inter eos habentur, nonnullos ſcripturæ locos deprauãtes, ſenſus affectúſque ſui iudiciis vſquequaque indulgent, & carnalibus de-

fide-

ſideriis relicta veritate vitæ, obſequuntur. Quæcunque verò citant, hallucinantes & in radiante Euangelij ſole calligantes homunculi iſti, non priuato ſenſu, ſed ſcripturarum vniformi conſenſu diiudicanda erant. Hoc eſt malorum omnium caput. Hæc peſtis morbíque præſentis origo. Errant homines (inquit Auguſt.) non ſeruātes modum, & cum in vnam partem procliuiter ire cœperint, non reſpiciunt alia diuinæ autoritatis teſtimonia, quibus poſſint ab illa intētione reuocari, & in ea quæ ex vtriſque temperata eſt veritate ac moderatione conſiſtere. Non eſt Paulus ſibiipſi, vel cæteris Apoſtolis contrarius, & ſibi in omnibus cōſentiunt ſcripturæ canonicæ. Proinde priuſquàm temerariè de fide & operibus decerneret hæreticus, non ſolùm eas de fide aſſertiones quas contra nos citat examinare debuit, verùm & alias multò clariores atque euidentiores, quæ illas explicant: & cōtrouerſiam ambiguitatémque omnem tollūt. Producitur in medium Paulus, Qui putat iuſtificari hominem ſine operibus legis per fidē: Quíque aſſerit iuſtitiam ac vitam ſpiritus eſſe ex fide. Quis non recipiat ac vereatur autoritatem *To. 4. libr. de Fide & oper. cap. 1.*

tatem tãti Apoſtoli, gentium doctoris vaſis electi ad portãdum Chriſti nomen coram regibus ac gẽtibus? Verùm idem alio loco affectat in Chriſtiano fidem quæ per
Galath.5. Charitatem operatur. In Chriſto (inquit) neque circũciſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides quæ per charitatem ope-
1.Cor.13. ratur. Et primæ Corinthiorum 13. Si habuero fidem omnem, ita vt montes transferam charitatam autem non habuero nihil ſum. Iis clariora multóque apertiora ſunt alia ſcripturæ teſtimonia: maximè Chriſti dicẽtis: Si vis ad vitã ingredi, ſerua mãdata. Et adoleſcenti decalogũ ex ordine recitanti, ait: hoc fac, & viues. Itẽ Matth. 7.
Matth.7. Nõ omnis qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit volũtatẽ patris mei, ille intrabit in regnum cœlorũ. Sed Clariſsimè omniũ hoc quicquid eſt ſcrupuli reſoluit, cũ ait. In ſua Canonica Iacobus, ex profeſſo iſthæc ediſſe-
Iacobi.2. rẽs. Quid proderit fratres mei, ſi fidẽ quis dicat ſe habere, opera autẽ nõ habeat, nunquid fides poterit ſaluare eũ? Si autẽ fratres nudi ſint & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis, Ite in pace calefaciamini & ſaturemini, non dede-

ritis

ritis autem eis quę neceſſaria ſunt corpori, quid proderit? Sic & fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. Sed dicet quis Tu fidem habes, & ego opera habeo. Oſtende mihi fidem tuam ſine operibus, & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam vnus eſt Deus, bene facis: & dæmones credunt & contremiſcunt, &c. Mox concludens ſubdit. Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantúm. Quid iſtis dici potuit vel familiarius vel clarius? Verùm & hîc effugij viam ſibi facere conatur impietas. Negátque epiſtolam illam eſſe Iacobi, ſaltem non enumerari inter canonicas ſcripturas. Negatura pari facilitate atque impudentia Iacobum aliquando vi- *Iohan. 12.* xiſſe. Sic aliquando Iudæi auaritiæ ac inuidiæ zelo accenſi, Lazarum rediuiuum interficere cogitarunt, quia propter illum multi credebant in Chriſtum, quem oderãt. Si iuxta Saluatoris parœmiam, Omnis arbor ex fructu ſuo cognoſcitur, ac proinde fides valida & efficax ex operibus: Vt quid homines curioſuli vnius ſententiæ Paulinæ (quam non intelligunt) prætextu circa fidem fluctuant, & naufragãtur? Hîc pri-

primùm dic mihi, ô homo inanis ac futilis blatero, qui iſta diſputas: Si ſcripturæ ſibi mutuò conſentiunt: Si Paulus Chriſto domino & Iacobo cæteríſque Apoſtolis atque adeò ſibi ipſi conſpirat: qualiter ſibi conſtare poterit, affirmans fidem ſine operibus ſaluare, & tamen inutilē eſſe ac marcidam, niſi per charitatem operetur? Aliud igitur hoc loco, quem tu tanto ſtudio ventilas, voluit Apoſtolus: & cõſulere cupiens Iudæorum, qui Romæ agebant, ſaluti: quia videbat eos legalibus cæremoniis addictiores eſſe, quàm legi Euangelicæ, amicè illis commonſtrat intantum illas nõ eſſe ad ſalutem neceſſarias, vt ſine illis ſaluari quis poſsit per fidem, id eſt Euangelii gratiam atque obſeruationem. Niſi fortè dicamus Apoſtolum ad ampliorem fidei in Chriſtum cõmendationem, iis verbis inſinuare tantam eſſe illius energeiam, vt ſola ſaluare poſsit citra vllius operis acceſsionem: modò tamen non deſit boni operis propoſitum, ſine quo proculdubio nemo peruenit ad vitam. Quam ſententiam cum Eccleſia poſt Auguſtinum & Cyprianum confirmat Sanctus Bernardus epiſtola quadam ad Hugonem à ſancto Victore, iis ver-

iis verbis: Inuenio non tantùm paſsionem pro nomine Chriſti, id quod ex baptiſmate deerat poſſe ſupplere, ſed etiam fidem conuerſionémque cordis: ſi fortè ad celebrãdum myſterium baptiſmi, in anguſtiis temporum ſuccurri non poteſt. Quantum autem valeat etiam ſine viſibili ſacramento baptiſmi, quod ait Apoſtolus, Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem, in illo latrone declaratum eſt. Sed tunc impletur inuiſibiliter, cùm myſterium baptiſmi non contemptus religionis, ſed articulus neceſsitatis excludit. Hęc cum Cypriano atque Auguſtino Bernardus. Nec iſta dicẽdo orthodoxi patres quicquam detraxerunt dignitati fidei, verùm eam perficere & non ocioſam infrugiferámque in nobis eſſe voluerunt, quo ſic intelligant omnes ſicut auditores, ita creditores verbi nõ aliter apud Deum iuſtificari poſſe, quàm ſi ſimul & factores fuerint, ſaltem voluntate propoſiti: Alioquin diebus nouiſsimis iudicium Dei fide duntaxat & non operibus fidei ac miſericordia decideretur. Cùm tamen audituri ſimus eum electis dicentem. Eſuriui, ſitiui, nudus, hoſpes, infirmus, & in carcere fui,

Roma.10. *Iacobi.1.* *Matt.25.*

D &

& miniſtrauiſtis mihi, venitę poſsidete regnum vobis paratum à cõſtitutione mundi. Ac deinde reprobis triſtem ſententiam ferentem atque exprobrantem, quòd nihil iſtorum opere vel voto compleuerint. Addamus itaque lucernę fidei miſericordię oleum: quatenus ſi non coram hominibus, ſaltem corã Deo luceat lux noſtra: ne fortè cum virginibus fatuis, à cœleſtiũ nuptiarum excludamur celebritate. Nec verò ſolam fidem cum charitate miſericordiáve nos amplecti decet: verùm & orationem, & ſanctorum interuẽtionem, ſacramenta, & reliqua quę nobis proponuntur futurę beatitudinis ſymbola. In quibus proſequendis ac frequentandis Sãctorum ſanctarúmque omnium, quorum nomina in libro vitę ſcripta ſunt, imitatione, auaros nos eſſe oportet: quo ſic nihil lucri ſpiritalis nobis depereat, & timentibus Deum omnia cooperẽtur in bonum.
Roma.8.
Si quid aduerſi obrepit, non mediocre mihi pręſidium in oratione conſtituo. Perſuaſus exemplo Moſis, Helię, Sanctorúmque Prophetarum, atque Apoſtolorum qui Deo placuerunt ab origine mundi, & in tempore iracundię facti ſunt populi reconci-

conciliatio,flecto genua,manus attollo cũ
oculis,ploro denique ac ſuſpiro procidẽs
ante Deum & patrem domini noſtri Ieſu-
chriſti. Nec iſtis cõtentus ſanctorum cùm
viuorum tum mortuorum ſuffragia im-
ploro,ſequutus conſilium ſancti Iob. Ad *Iob.5.*
aliquem ſanctorum conuertere: atque in-
ſuper cognoſcens ex ſcripto Iacobi, quod *Iacobi 5.*
multũ valet aſsidua deprꝫcatio iuſti apud
Deum:& quia hꝫc eſt redemptoris noſtri
voluntas:qui ſi nullus eſſet orationis fru-
ctus,nec ipſe in oratione pernoctaſſet, nec *Lucæ 6.*
vnquam ſine intermiſsione orare prꝫce- *Luc.11.*
piſſet,aut ſalutaris orationis formulam no
bis ipſe reliquiſſet. An verò fruſtrà, Iaco-
bo,Bartholomeo, & Marthꝫ Chriſti Do-
mini hoſpitꝫ centies in die repetita ſup-
plicatione, genua occalluiſſe putandũ eſt?
Non credo. Nec mihi reſpõdeant ora im-
pura Deum ſua prouidentia,ac benignita-
te vltro adeſſe ſuorum neceſsitatibus : nos
autem plerunque ignaros eſſe rerum no-
bis profuturarum. Idcirco adhꝫrendum
Satyrographo ſuper hac cõtẽtione dicẽti:

-- *Si conſilium vis,* *Iuuenal. Saty.10.*
Permittes ipſis expandere numinibus,quid
Conueniat nobis:rebúſque ſit vtile noſtris.

Charior eſt illis homo, quàm ſibi: nos animorum
Impulſu, & cæca magnáque capidine ducti
Coniugium optamus, &c.

Iſta ſunt Satanæ aucupia. Nouit quidem Deus omnia, & omnibus pro ſua bonitate ſubuenire paratus eſt: ſed meo bono (non ſua neceſsitate) rogari vult: quo ſic inflãmer & exardeſcã in ei⁹ timore ac dilectione: & ex infirmitate mea illius maieſtatem dimetiar ac reuerear. Nõ diffiteor me cum filiis Zebedęi, plenum ignorationis eſſe, & plerunque neſcire quid aut quomodo petam: frequenter quoque noxia petere. Verùm, quæ eſt patris illius cæleſtis bonitas, orationis meæ defectum emendabit: & ſicut pater quidem puero roganti panem, dat: gladium autem petenti, negat. Ita ille mihi (certo ſcio) optima quæque oranti diſtribuet: noxia poſcenti (modò adſit animi ſimplicitas) in ſalutaria commutabit. Orationis fructum longè aliter emenſus eſt Hierony. (atque faciunt Neochriſtiani) qui in hunc modum contra Pelagium ſcribit: Deus ſemper largitor, ſempérque donator eſt. non mihi ſufficit quòd ſemel donauit, niſi ſemper donauerit. Peto vt accipiam, & cùm accepero, rur

Hierony. to. 3.

ſus

ſus peto. Auaras ſum ad accipienda beneficia Dei. Nec ille deficit in dãdo, nec ego ſatior in accipiendo. quanto plus bibero, tantò plus ſitio. hæc Hierony. de orationis fructu: quę nos etiamnum impellunt propius, atque intentiore mentis acie perſcrutari mali dæmonis artes in peſſundanda oratione. Videbat infenſiſsimus hoſtis fortiſsimum hominis præſidium aduerſus tẽtationem eſſe in oratione, Chriſto dicente: Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Ob ídque hominem exarmare volens, atque eripere de eius manibus orationem, primùm calumniari cœpit (ex dicto Chriſti hipocritarum malitiam ventilantis) orationis prolixitatem, ac repetitionẽ: cùm tamen nobis conſtet ex Euangelio, ipſum Chriſtum prolixius oraſſe, & interdum in orando pernoctaſſe, ſecundò ac tertio oraſſe, eundem ſermonem repetendo. Quæ ſi mala vituperandáque eſſent, nunquam domino gloriæ accidiſſent. Deinde Orationem vocalem, Pſalmodiam, Cantus, Symphoniámque muſicam quibuſcunque modis potuit vellicauit: abundè expertus ab antiquo iſta omnia ſibi noxia atque aduerſa eſſe. Nã & Cytharę Da-

Marci 14.

Lucæ 6.
Matt. 26.

1.*Reg.*16. uidicæ pulſu impediebatur, ne pro libito infeſtaret Saülis animam. Nunc demum, vt nihil intẽtatum relinquat, per infideles ac perfidos tenebriones, omnem orationis tum mentalis tum vocalis vſum abrogare conatur, nobis ſubinde obiectans ſolam fidem ad ſalutem ſufficere: atque huic totos nos credere oportere: fruſtrà inniti orationibus, ſacramentis & operibus. Hi ſunt aſtus quibus miſero homini paſsim illudit diabolus, dicens: Mitte te deorſum. hæc pro oratione. De ſacramentis autem, id eſt de cœleſtibus Eccleſiæ theſauris, quis niſi planè demens ac ſtolidus illam quam complectuntur gratiam aſpernari queat? vel exiſtimare ſibi parum ad ſalutem neceſſariam? Non permittam, nec mecum æquo animo ferẽt omnes qui ſunt Chriſti, vt recutiti iſti Iudæi atque ementiti apoſtoli in obliuionis & cõtemptus corbonam illam mittant: quia precium ſanguinis eſt agni

Baptiſmus pro noſtra ſalute occiſi. Baptiſmi gratiam non modò vtilem, ſed & neceſſariam nobis ad ſalutem eſſe conſtat verbo Saluato-

Iohan. 3. ris. Ioann. 3. Amen amen dico vobis, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

quod

quod omniũ fideliũ interpretũ,atque adeo ipſius Eccleſiæ conſenſu, tum in adultis, tum in lactantibus & paruulis recens natis locũ habet:tametſi hîc neſcio quid obmurmurent viperarum genimina,paruulos nõ eſſe fidei capaces, ac proinde nequicquam illis miniſtrari baptiſma ſacramentũ fidei. Aduerſus quorum dementiam habemus firmiſsimũ propugnaculum autoritatem Eccleſiæ,quæ per ſpiritũſanctũ fideliſsima prædicationis Chriſti interpres, nobis cõmonſtrat haud aliter quàm circuncisio olim infantibus necdũ rationis vſum per ætatem conſecutis profuit,nunc baptiſmũ Chriſtianorum infantulis prodeſſe. Quod oppidoquàm luculenter alibi declarat eximius ille Bernardus quondam Claræ vallis abbas. Irrident (inquit) nos hæretici quia baptizamus infantes: quid enim ſi infans pro ſe loqui non poteſt? pro qua vox ſanguinis fratris ſui Chriſti clamat de terra. aſtat nihilominus, & clamat mater Eccleſia. Quid tamen infans? nonne & ipſe tibi videtur quodammodo inhiare, & de fontibus Saluatoris vociferari ad deũ,ſuiſque vagitibus clamitare: Domine, vim patior,reſponde pro me. Flagitat ſci-

Bernard. ſermo.66. in cantica

licet auxilium gratiæ, quia vim patitur ab origine. Ita ergo clamant hæc omnia: Sanguis fratris, fides matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti. Primò pater ſeipſum negare non poteſt: pater eſt. Nemo hîc mihi dicat quia non habet fidẽ cui mater impertit ſuam, inuoluens illi quouſque idoneus fiat aſſenſu euolutam, purámque percipere. Nunquid breue eſt pallium, vt non poſsit ambos cooperire? Magna eſt Eccleſię fides: nunquid minor fide Chananeæ mulieris? quam conſtat & filiæ ſufficere potuiſſe, & ſibi. Ideóque audiit: O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Nunquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes animæ illi ſimul & corporis obtinuere ſalutem. De quibus ſcribitur: Quorum fidem vt vidit, dixit Paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata. Qui hæc credit, ſibi facilè perſuadet, meritò Eccleſiam non ſolùm paruulis baptizatis in ſua fide ſalutem, ſed etiã interfectis pro Chriſto ſanctam coronam martyrij eſſe paratam cenſuiſſe. Sine fide enim non ſunt qui in fidei teſtimoniũ baptiſmi gratiam perceperunt. Non inficiantur catholici ſine baptiſmo aquæ, hominem per fidem

Matt.15.

Matth.9.

Bernard. epiſt.77. in Cantic.

fidē iuſtificari & ſaluari poſſe, modò abſit contemptus ſacramenti. Inuenio (inquit Cyprianus) nō tantùm paſsionem pro nomine Chriſti quod ex baptiſmate deerat poſſe ſupplere, ſed etiam fidem, cōuerſionémque cordis: ſi fortè ad celebrandum myſterium baptiſmi in anguſtiis temporū ſuccuri non poteſt. Quod idē dicere haud dubiè licet & ex pietatis operibꝰ baptiſmū conſequentibus, prout ſuperius diximus.

De ſacramento Euchariſtię, quin & ipſum authorem gratię, & gratiam ſalutarem complectatur, nullus relinquitur ambigendi locus, poſt Chriſtum dicentem. Amen amen dico vobis niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meā carnem & bibit meū ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Cuius Sacramenti veritas, & illud conficiendi in ſacerdotibus Dei miniſtris poteſtas, ſatis ſupérque declaratur Euangelio, iis verbis. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Et hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum: hoc facite

Euchariſtia

Iohan. 6.

Matth. 26.
Marci 14.
Lucæ 22.

1.Cor.11. te quotieſcunque bibetis in meam commemorationem. Poſt quę verba, valeant atque abeant, εἰς κοράκας, omnia infidelitatis commenta. Conticeſcant & abſcindantur viperarum lingue, vſqueadhuc Ecclesię calcaneo inſidiantes & blaſphemo ore de tanto Dei munere ſimplicem paſſionis Chriſti, veluti refricatam atque innouatam in animis noſtris memoriam, facientes. Ipſam verò corporis Chriſti veritatem ac energeiam abnegantes. Atque inſuper pro veris & legitimis ſacroſanctę huius συνάξεος nominibus, ſceleratas voces, nunc cœnę ſimplicis, nunc panis benedicti ſupponentes, vt alia blaſphemię atque impietatis commenta reticeam: quæ ſui horrore pias aures haud dubiè turbarent. O Serpens antique, Maledicta terra nonmodo in opere, ſed etiã in ſermone tuo: faſcinauit Satanas mẽtis tuæ oculos, qui hoc cœleſte fidei myſterium perpendere nequeunt: & cor tuum obduratum eſt, ne verbis Dei, tam potẽtibus tam claris atque apertis credas. Quid mihi hoc loco fruſtrà laboras & operam ludis in diſquirendis imaginũ ſignificationúmque rationibus? cùm liquidò omnibus pateat verba Dei, non

non modò more noſtrorum ſignificatiua eſſe, verumetiam illius eſſe effectiua quod ſignificant. Ipſi dixit & facta ſunt (inquit *Pſalm.23.*
Propheta) Ipſe mandauit & creata ſunt. Verbo vtique Dei creata ſunt, quæ prorſus non erant, Verbo Dei curati languentes, cæci illuminati, mortui ad vitam reuocati, aqua in vinum delicatum mutata, & tu vir obduratus corde, atque incircuncisus labiis eodem verbo diffiteris panem ac vinum in corpus & ſanguinē Chriſti conuerti poſſe. Reſpódeat hîc mihi Caluinus aut Sacramentarius quiuis: Si nondum inſtituta eſſent hæc ſacratiſſ. myſteria, ac Deus illa ſtatuere diſponeret, iuxta fidem ac traditionem hactenus ab Eccleſia vſurpatam: quibus quæſo verbis facilius & ad rem accommodatius illorum vim atque efficaciam exprimere poſsit, quàm iis ipſis quibus illa nobis inſtituta reliquit? Et tu adhuc incredulus permanes verbo Dei? portabis, peccatum tuum. Quam tu mihi de barathro, reuocas Iudæorum cœnam, Sanctæ quadrageſimæ tempus, in eſu agni Paſchalis præueniens, cœna Chriſti non eſt, ſed diaboli. Et ad verbum Apoſtoli. Non poſſumus pariter *1.Cor.10.*
menſæ

menſæ Chriſti, & dæmoniorum participes fieri, ideóque cœnam tuam non recipimus. Hæc de duobus primariis & capitalibus Eccleſiæ ſacramentis obiter dicta ſunt. Reliqua verò quæ decentiæ & commoditatis, nō autem neceſsitatis ad vniuſcuiuſque ſalutē eſſe creduntur, paſsim repudiat impietas: ne quid ſcilicet perſonatæ ementitéque fidei detrahatur dignitatis. Veruntamen illa apertius loquuntur & cō firmant cum ſcripturis ſacris veterum patrum teſtimonia: quàm vt calumnia vlla Lutheri, Caluini, ac ſatalitij Genebenſis ab eorum cultu & reuerētia abduci queat, qui mediocriter in religione promouit. De iis illi cum efficaciam gratiæ, tum Sacramenti nomen prępripere conati. Ordinum diſtinctionē, quā Eccleſia obſeruat aſtruunt eſſe ambitionis inuentum, ad deprędandā plebeculam, ſicut & Sacrificium miſſę, quam incantationem vocant. Confeſsionem & cōfirmationē pręſtigias eſſe magicas & mimicas obganniunt, Epiſcopos nō recipiunt, Sacerdotium etiā pueris & mulieribus cōmunicāt. Matrimonium quàm minimo diſtingunt à fornicatione. Immo verò vno adulterio excepto, nullam fornicatio-

cationem agnoſcunt, ſi congredientium adſit conſenſus, Sacri olei vnctionem nouiſsimum medicorum fomentum ac recipe(ita loquar)faciunt. Et vt vno verbo cętera claudam, nobis inſigne quoddam impietatis Chaos opinionum variarum formis in ſe reflexis faciunt: tanta eſt improbitatis & perfidiæ fœcunditas. Aduerſus quorum impudentiam proferimus principio inconcuſſam fidei Apoſtolicæ Petram, id eſt Chriſtũ ſacerdotem primum, *Ordo.*
& ſummum legis Euangelicę, à patre vocatum atque electum, à ſpirituſancto præ participibus ſuis vnctum: vt de plenitudine eius omnes acciperemus. hic magnus Epiſcopus & paſtor animarum noſtrarum, principio Apoſtolos ſuos, ſacerdotes ſui ordinis cœna nouiſsima inſtituit, quibus & poteſtatẽ alios ordinandi deinceps contulit: dum ſe in cœlum recepturus, primũ Eccleſiæ pontificatum Petro reſignat illi, *Iohan.21.*
tum agnorum, tum ouiũ paſcuam demandans. Hinc eſt quòd Apoſtoli, Diaconos *Act.6.*
ad miniſteria Sanctæ cõmunionis creant, Act. 6. Et Paulus Timothęum diſcipulũ *1.Timot.1.*
monet, Ne contemnat gratiam ſibi diuinitus datam per impoſitionem manuum
preſ-

presbiterij, in quo Epiſcoporum eminen-
Confeßio. tiam ad alios in ſacerdotes ordinãdos ſufficienter oſtendit, ſicut eo loco quo illum admonet. Ne citò manus cuiquam
Iohan.20. imponat. Ad hæc ſpiritumſanctum donat Chriſtus ſuis in remiſsionẽ peccatorum. Accipite (inquit) ſpiritumſanctũ. Quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Quod indubiè nullo modo fieri vnquam poſſet, niſi peccatorum confeſsione. Vnde & ſacerdotalis ordinis propria, atque diſcreta autoritas, & pœnitentiæ ſacramentum ritè
Act.19. comprobantur, vt interim taceam, Quòd venientes ad Iohannem Baptiſtam, & ad diſcipulos Chriſti turbæ baptiſmum ſuſcepturæ, confitebantur peccata ſua.

Confirmatio Confirmationis (quã vetuſti patres conſignationem dixere) præſtantiam cõmendant varia ſcripturarum teſtimonia: hanc
Matt.19. mea ſentẽtia tunc vſurpauit Chriſtus, cùm oblatis ſibi paruulis, orans manus imponebat. Quem faciendi morem exinde ſequuti Apoſtoli, orantes & manus hominibus imponentes, dabãt ſpiritumſanctum.
1.Timo.4. Nam & Paulus diſcipulum Timotheum admonet vt reſuſcitet gratiam quæ in illo

erat

erat per impoſitionem manuum ſuarum. Et ſanctus Apoſtolorum Senatus audiens Act. 8.
Samariam recepiſſe verbum Dei, eò delegat Petrum & Ioannem: qui cùm ad eos perueniſſent, orauerũt pro ipſis (iam à Philippo Diacone baptizatis) vt acciperẽt ſpiritumſanctum. Quod deinceps manuum apoſtolicarum impoſitione ſunt cõſecuti. Rem admirabilem atque ſtupendã: ad hominis contactum diuina chariſmata hominibus infundi. Si non hîc, etiam in hominibus operaretur Deus. Iidem Apoſtoli poſt ieiunium & orationẽ imponunt manus, Paulo & Barnabæ, ac dimittunt eos in opus Euangelij ad Gentes, imperante eis Spirituſancto. Segregate mihi Paulum & Act. 13.
Barnabam in opus ad quod aſſumpſi eos: Nemo igitur tam claris ac certis teſtibus ſpirituiſancto reſiſtat: néve retrahat aut increpet paruulos ad Chriſtum venientes, vt eius contactu ſanctificentur. Alioqui audient cum Apoſtolis redargutionis vocem. Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere. Confirmatio non eſt quemadmodum arbitrantur maligni: ſuperſtitio, ſed Chriſti ſalutaris inſtitutio, ſuperſtitione enim quis vnquam fateretur ſpiritum-

tum ſanctum dari hominibus?

Matrimonium. Geneſ. 1. Matrimonij ſacramentum à principio cõditæ humanæ creaturæ ſua benedictione conſecrauit Deus. Chriſtus cõſecratam colligatámq́;, per gratiam, carnis geminæ vnitatem ſoluere facinoroſum Euangelio *Matt. 19.* declarauit, inquiens. Quos Deus cõiunxit, homo non ſeparet. Paulus denique ipſam nuptiarum dignitatem celebriore tuba cõmendare volens: hoc ſacramẽtum (inquit) magnum eſt. Ego autem dico in Chriſto & Eccleſia. Idem quoque alibi Chriſtiani coniugij ſanctitatem deſcribẽs, ait Virum infidelem ſanctificari per mulierem fidelem, ſicut & mulier infidelis ex viri fidelis *Hebr. 13.* connubio ſanctior redditur. Vnde omnibus liquet honorabiles eſſe Chriſtianorum nuptias & thorum immaculatum, qui certe macula non careret, niſi hanc ſacramentalem gratiam per Sacerdotis benedictionem obtineret.

Extrema vnctio. Habet quoque ſacri olei delibutio ſuam gratiam: & Sacramenti dignitatem complectitur, vſurpata (vt credibile eſt) inſtituto Chriſti ſaluatoris, ab Apoſtolis autore *Marci 6.* Marco 6. cap. Exeuntes Apoſtoli prædicabant pœnitentiam, & dæmonia multa

eiicie-

eiiciebant, & vngebãt oleo multos ægros, *Iacobi. 5.*
& ſanabantur. Pro eodem militat vulgatiſsima illa Iacobi fratris Domini ſententia: Infirmatur quis ex vobis, inducat preſbyteros Eccleſiæ, qui orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Poſt quæ verba: Si quis adhuc de Sacramenti huius virtute atque efficacia animo fluctuat, illum obnixè rogo atque obſecro, percurrat oculis, & mente attẽta fidelíque legat diuinas illas ſanctorũ implorationes & ſupplicationes, charitate multa exundantes, quæ pro infirmis fiunt, in ſacræ vnctionis miniſterio. Illius cor ſi non fuerit marmore frigidius, ac ferro durius, incaleſcet proculdubio, & mollietur intus, ad credendam atque amplexandam Eccleſiæ doctrinam de ſacramẽtorum virtutibus. Vides (ni fallor) ſtudioſe lector, ſeptem eccleſiaſtica ſacramenta, ſuam fidẽ auctoritatémq; à Chriſto Domino & eius Apoſtolis nanciſci, nec eſſe ſuperſtitionis deliria, aut ambitionis inuenta, ſicut falſo calumniãtur hæretici. Quibus ſi prædicta non ſufficiunt, legãt ſcripta orthodoxorũ

patrum. Cõſiderẽt vias antiquas Clemẽtis, magni Dionyſij, Ignatij, Irenæi, Cyrilli, Cypriani, Policarpi, Origenis, Athanaſij, Chryſoſtomi, Baſilij, Euſebij, Greg. Nazianzeni, Gennadij, Tertulliani, Hieronymi, Ambroſij, Auguſtini, Gregorij, Bedæ, Leonis, & aliorum, quorum æmulari negligentiam (ad dictum Comici) potius exoptarim, quàm illorum obſcuram & curioſitatis atque impietatis plenam diligentiam. Ante quos omnes argumentũ multò validiſsimũ veritatis huius habemus cum ſpirituſancto Eccleſiã, firmamẽtũ & colũnam fidei. Cuius ſentẽtia de ſacramẽtis, luculenter innotuit quatuor cõciliis, generalibus, quorũ decreta Gregorius quaſi quatuor Euãgelia exoſculatur: cõciliis itẽ nouiſs. Baſilienſi, Cõſtantienſi, & Tridẽtino: quibus dãnatis ac reprobatis erroribus Iohan. Huſſ. & Iohã. Vviclef, aſſerta ſunt cõſtãter & fortiter ab iniuria vindicata, ſeptẽ Eccleſiæ Sacramenta, quæ non immerito quis cõferat ſeptem ſignaculis libri Vitæ, quę nemo ad plenũ atque perfectũ ſoluere poteſt, niſi agnus qui occiſus eſt: qui ſicut clauis Dauid (quæ claudit & nemo aperit: aperit & nemo claudit) nomen ſortitur, ita ſolus

Grego. in Regiſtro.

ſolus libri huius aperiẽdi,& ſignacula ſoluẽdi poteſtatẽ habet. Væ mihi mater mea Eccleſia, Cur me genuiſti virũ rixæ? vt hodie inter fratres meos Chriſtianos hoſtilitatẽ ingratitudinémq;, pluſquàm belluinã experiar, hominũ vel deſtruentũ, vel mihi auferre volentiũ hæreditatem hãc magnã, atque vberes fructus afferentẽ, quam mihi Chriſtus ſuo ſanguine acquiſiuit. Non acquieſcam impiorũ conſiliis,& fortitudine accinctus, potius mortẽ oppetã, exemplo Naboth Iezraëlitæ, quàm hãc tam pręcioſam hęreditatẽ patrum meorum vẽditem, vel cõmutem impio Achab in ortum olerum. Immo verò tam chara & dilecta mihi erit hæc vinea, vt propter illam cæremoniarum quoque maceriam, & reliqua ad eius decorem ornatúmque faciẽtia ſtudio quàm maximo ſim obſeruaturus, iis veluti gradibus ad meliorem æternæ beatitudinis hæreditatem mihi repromiſſam approperans. Proinde faceſſant à nobis & omni anima fideli, impiæ oblocutiones & nimium curioſæ quæſtiones, contra ſanctiſsima Eccleſiæ ſacramenta: quæ nihil aliud ſunt, quàm certus quidam gloriæ ſequuturæ arabo: Contra templa templo- 3.Reg.21.

rúmque ornatus,Contra agapes & miſericordię ac beneficentię opera, Contra implorationem venerationémque Sanctorũ, atque imaginum eorundem, Cõtra cymiteriorum oratoriorúmque cereorũ,Chriſmatis, aquę, panis, ac fructuũ benedictiones, exequiarum ritus, votiuas peregrinationes, & conſimiles plebeculę deuotiones: quas ſi conferamus cum Synagogis, ſcholíſque nocturnis, & Cœnis hęreticorum, diem nocti, & clarum ſolis radium Cymeriis, Ægyptiis, infernalibúſque tenebris, meritò cõtuliſſe iudicemur. Nihil itaque mihi perſuadebunt impietatis ſuggeſtiones. Mitte te deorſum. Committe te ſoli fidei tuę. Cętera omnia tanquam tibi ad ſalutem inutilia & oneroſa contemne. Credenti omnia poſsibilia ſunt. Iſtas eſſe mundi,carnis,& dęmoniorum tendiculas agnoſco: quas Chriſtum pręceptorẽ verba vitę ęternę habentem ęmulatus, hac modica voce diuerto. Scriptum eſt, non tentabis dominum Deum tuum. Paratus ſum creatori in omnibus obedire. Abſit vt ponam legẽ Regi ſeculorum: ſed quęcunque mandauerit ille, nulla quęſita ratione, nullo murmure aut reclamatione prom-

prōpto ac liberali animo exequar. Iubet? accingor ad opus: prohibet? pedē refero. Nihil eius iniuſſu tentaturus: ſciens quia mihi adhęrere Deo bonum eſt,& ponere in domino Deo ſpem meā. Nihil eorum durum,peregrinúmve,aut à natura alienū vnquam eſſe credam,quę ille mihi neceſſaria ad ſalutem, vel cōducentia poſuerit: paratus,vel patrem ſepeliendum,vel vxorem ducendam, ſi ita iuſſerit relinquere. Sequar quocunque vocauerit Deus. Apud quem eſt fons vitę, & in cuius lumine de tenebris,& vmbra mortis ereptus beatitudinis ęternę, lumen ſum aliquando viſurus. Lucerna pedibus meis, erit verbum eius,& lumen ſemitis meis: vt per viam mādatorum eius excurrā,cùm dilatatum fuerit cor meum,& gemina charitate inflammatum. Excurram inquam non quaſi in incertum,ſed ad comprehēdendum illud quod mihi proponitur brauium cœleſte. Cuius conſequendi gratia, non modò fidem,verùm charitatem, miſericordiā, iuſtitiam, pacem, fortitudinem cæteráſque boni moris virtutes: Sacramenta item omnia cæremoniáſque & iuſtificationes Chriſtianas complectar: tāquam certiſsima in-

Pſal.117.

ſtrumenta, ad conſequendum in præſenti ſeculo gratiam, & in futuro gloriam illam quam repromiſit Deus diligentibus ſe, Chriſto Ieſu donante, Cui honor, gloria & imperium in ſecula ſeculorum.

TENTATIO TERTIA, quæ eſt Ambitionis & Auaritiæ. Cap. 5.

ASSVMIT poſtremò Satanas Chriſtum in montem excelſum valdè: vnde illi oſtentans omnia regna mundi & gloriam eorum, ait: Hæc o-
Matth. 4. mnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Ad quem modum noſtræ tẽpeſtatis Pſeudoprophetæ, magiſtratibus ac popularibus viris, maximè autẽ ambitioſis & auaris ſuggerunt primò propriam villitatem, miſeriam, deiectionem, paſsiones, atque verſuras quibus Catholici paſsim præmũtur, deinde ex diametro proponũt vniuerſam mundi gloriam, honores, ac dignitates, Opum afluẽtiam, Connubia fœlicia, Plenam ſcripturarum intelligentiam, Liberrimam viuendi rationem, & multa iis ſimi-

ſimilia:adiecta tamen conditione ſceleratiſſ. ſi cadens adoraueris me. Hoc eſt ſi cõtempta Romanæ Eccleſiæ, veterúmque patrum religione ac diſciplina, mundo & carni ſeruire voles. Sic memorant fabulæ deas olim de pulchritudine contendentes, Paridi apparuiſſe, ac Iunonem quidem, vt iudicis arbitriũ in ſe flecteret, Diuitiarum ſplendorem, Palladem ſapientiam, Venerem autem Helenæ omnium quæ in orbe erant mulierum pulcherrimæ nuptias illi pollicitam fuiſſe: quarum dulcedine illectus, corruptúſque iudex, eidem palmam pulchritudinis dedit, præmia conſecutus ſibi, Germaníſque ſuis, ac toti patriæ funeſta. Non diſsimiliter hodie viri apoſtatæ Eccleſiæ filios ab ea quam receperũt pietate diſtracturi, & ad colendum Baalin relicto vero Deo inducturi, quaſi de ſpecula altiſsima, mundum, mũdanáſque delitias oſtendentes, quę non ſunt in ſua poteſtate, promittunt. *Iudicium Paridis.*

Quid enim promittere lædit: (inquiunt) *Ouidius.*

Audaces in promittẽdo, ſed certè efrontes in negãdo. Promittunt montes & aurum: vix bene ex eorum pollicitis ſtipulas reperies.

Horat. *Parturiunt(.ſ.)montes,naſcetur ridiculus mus.*

Si vis(inquiunt) ô miſer hoc triſte pau pertatis & intollerabile ſubiectionis iugũ collo excutere, atque hinc ad noſtros cõmeare,inuenies terram opimam,fluentem lacte & melle. Offendes illic qui te ſplendidè, & magno cum apparatu tanquam Deum quendã è cælo ſuſcipiant,dicentes.

Iuuenal. *Tertius è cœlo cecedit Cato.*

Totius politiæ Rector quàm citiſsimè declaraberis. Nummos quotquot deſideraueris neceſſarios tibi reſpublica ſuppedi tabit.Vxorem pulchrã,generoſam, ac bene dotatam in ſinum atque amplexus tuos tradẽt.Hîc quàm citiſsime omne genus literarum linguarúmque ediſces:& quaſi de fonte Parnaſi nullo laboris faſtidio, rerũ ſciẽtiam hauries. Libertate plena potieris, nullo repugnante vel contradicente. Byſſus & purpura indumentum tuum. Cibi molles ac delicati pro putidis ouis, & fœti dis,putribúſque piſcibus apponentur.Nectare & Ambroſia omni tempore perfrueris:hæc & multa alia coaceruant & ingerũt fideliũ auribus vaniſsimi impoſtores, ineſcatum hominem ſecum ad perditionem tracturi. Verũ qui paulo oculatiores ſunt

in

in Eccleſia Chriſti facilè perpendunt in iſtis fucis latitare artes diaboli: vnde nec iſta omnia pili faciunt. Fruſtrà enim iacitur rhete ante oculos pennatorum. ſed homines pecuini, beſtiales, ac ventri ſeruientes ſui ſenſus impetu, in pręcipitiū maximum ruunt, ſibi mendacium pro veritate perſuadentes. Sic modica ſpica circumpoſito viſco aues, ſic piſces hamo capiuntur. Et vtinam quemadmodum in auibus & piſcibus ferè accidit, pauci caperentur: nec tā multos hac tēpeſtate videremus vana peſsimæ libertatis ſpe lactatos, via lata ad mortē properare. Omnia certè melius haberent, mitiúſque torquerentur animo viri boni: qui ingemiſcētes tractis alto corde ſuſpiriis hanc apparētem regni Satanæ proſperitatem deplorant: & zelātur ſuper iniquos pacem peccatorum videntes: quia nō eſt reſpectus mortis eorum, nec firmamentum in plaga eorum. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellantur: ideo tenuit eos ſuperbia operti ſunt iniquitate ſua, prodiit quaſi ex adixe iniquitas eorum, &c. Vnde turbatis in hoc occulto Dei iudicio animis, veluti tacito murmure intus nōnunquam dicunt ſigillatim.

latim. Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meũ, & laui inter innocentes manus meas, & fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in matutinis. Veruntamen licet iſta obiiciat ſenſus, deinceps poſtquam intrauerunt in ſanctuarium Dei, & intellexerunt in nouiſſ. eorum, ſpiritu interius loquente rationéq; magiſtra, intelligunt viam virtutis eſſe arduam ac difficilem, & ad Saluatoris ſententiam, viam quæ ducit ad vitam eſſe admodum ſtrictam, paucóſque per eam ingredi cùm late pateat, & ſpatioſa ac frequens ſit via quę ducit ad mortẽ. Quãobrẽ nihil iſto efreni impiorum numero moueri poſſunt ad ſeruiendum carni & ſanguini: pro exploʀato habentes Deum, neque in ſanguinibus, neque in voluntate carnis ſibi complacere. Vnde & propoſita ſibi vtraque viuendi forma, eſuriem, ſatietati, infamiam, gloriæ, contumeliã honoribus, atque adeo mortes & cruces ſolẽnibus Regum triumphis præferunt. Quia, ſcilicet, quemadmodum: Mulier cum parit triſtitiam habet, ſed poſtquam peperit, iam non meminit prę̃ſſuræ, propter gaudium: eo quòd natus ſit homo in mundum. Ita nos oportet per multas tribulationes intrare in regnum coelo-

Iohan. 16.

cœlorum. In fletu & lachrimis ſerendum eſt, vt cũ exultatione aliquando metamus. Exeundum nobis ad Chriſtum extra huius mundi ſepta, & improperiũ eius portandũ, ſi cum illo regnare volumus. Quod præſentiens Rex & Propheta Dauid, dicebat. Propter verba labiorum tuorũ, ego cuſtodiui vias duras. Hinc & Paulus ſanctæ electionis columen, ad portandum nomen Chriſti, coram gentibus, in alio gloriari prorſus recuſat, quàm in cruce domini noſtri Ieſu. Et reuera ſi rem omnem propius attentiúſque conſyderemus, Ne quidem apud æthnicos, atque infideles viros, verus honor & ſolida quies, alia mercede iuſtius digniúſve comparari poteſt, quàm honeſto labore: prout ſcitè graphicæque explicuit: his verſibus Poëta Chriſtianus. *Pſal.*

In virtute labor, ſed in ipſo certa labore
Dona: fit ex operis merces: æterna reſurgit
De ſudore quies, & de mœrore voluptas:
Non habet ex omni numero, plebíſque, patrúmque
Victricem (niſi qui potuit certare) coronam:
Et multis certare datur, ſed vincere paucis:
Atque coronari, & celebres vectare triumphos.

Mantua lib. 1. Conſtructionis.

Quapro-

Quapropter blandis Syrenum vocibus aures occludam. & omnia iſta quibus mihi applaudunt Mũdus, Caro, ac Diabolus, propter Chriſtum detrimentum faciam: & execrabor tanquam ſtercora. Sequar illud non vſqueadeo vetus quàm ſalutare conſilium, quo principio Chriſto domino meo, me deuinxi, renuncians Satanæ & omnibus pompis eius. Abrenuncio tibi Satan, & coniungor tibi Chriſte, Ecce ſi-
Chriſoſt. gnum domini noſtri Ieſu Chriſti, ✠ fu-
to.4. gite partes aduerſæ, & nolite nocere ſeruo
Homil.21 Dei veri & viui.

TENTATIONIS tertiæ depulſio. Cap. 6.

PER QVAM ARDVA certè eſt poſtrema tentatio, nec facile cuiquam citra diuinam opem euitabilis. Verũ hîc omnis Chriſtianus cum ſancto
Abacuch.2. Propheta imperterritus ſuper cuſtodiam
Pſalm.17. ſuam ſtabit, dicétque: In te eripiar à tentatione, & in Deo meo trãſgrediar murum.

Hic

Hic ſumet ſcutum inexpugnabile verita- *Sap.5.*
tem, induet pro thorace iuſtitiam, & pro
galea iudicium certũ, ad reſiſtendum con-
tra inſenſatos orbis terræ. Porrò ad conte-
rendum frangendúmque hoſtem ſibi ac-
cinget imitatione fortiſsimi atque inuictiſ
ſimi ducis, gladium ſpiritus, quod eſt ver-
bum Dei: nec pigebit iram illam, quæ ſine
peccato eſt, in diram lanceam acuere, vt cũ
Chriſto fortiter dicat: Vade Satana. Scri-
ptum eſt: Dominum Deum tuum adora- *Matth.4.*
bis, & illi ſoli ſeruies. Non adoro ego Ba- *Deuter.6.*
alin: non Mammona, Aſmodeum, Aſta-
roth. Moloch, non Iouem, Neptunũ, Bac-
chum, Iunonem, Venerem, Palladẽ, Æſcu-
lapium, non denique Solem, Lunam, aut
reliquam cœli militiã: quæ nil aliud ſunt
quàm mera gentilitiæ ſuperſtitionis atque
malorum dæmonum inuenta. Omnes dij
Gẽtium dæmonia, dominus autem cœlos
fecit. Deum adoro, quem vitæ datorem ac
redemptorẽ per Chriſtum agnoſco: quem
& militiæ iſtius (in qua deſudo) retribu-
torem liberaliſsimũ expecto: huic totum
me deuoueo, quia huic totum me debeo.
Omnes eius amicos ſeruos, cum viuos tum
mortuos propter eius reuerentiam debita
vene-

veneratione obſeruo: illis ſalutē & vitam omniáque mea commēdo tanquam ſummis & certiſsimis ſuffragatoribus meis apud diuinam clementiam, ſufficienter earum rerum fiduciæque huius ſalutaris admonitus voce prophetæ, dicentis: Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. Quid hic auribus noſtris obgāniunt Antichriſti (volentis, & iamiam parantis extolli ſuprà id omne quod dicitur Deus) præcurſores vanitatem, & loquuntur mendacium, dicētes: Hæc omnia tibi dabimus, ſi cadens adoraueris beſtiam? quod ſi facerem, vtique non vſqueadeo beſtiam quàm promiſſos honores, theſauros, delitiáſque carnis adorare putarer. quàm ſtolidum autem ac belluinum ſit vllum diuinitatis numen momentaneis iſtis & caducis rebus tribuere, Eſaias ille ſatis ſupérque cōmonſtrat libera voce clamantis in deſerto. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos agri: Exiccatum eſt fœnum & cecidit flos, verbum autem domini manet in æternum. Egóne herbam vel fungum imbecillem te ſuaſore mihi Deum cōſtituā? Ego brachium meum exoſculabor? Ego

Pſal. *Eſa.* *Iob.* *Pſalm.*

ventri

ventri aut carni ſupplex procũbam? Egon inconſtanti inſtabilíque fortunæ litabo? Non faciam. Audiam potiùs quid loquatur in me dominus Deus, & ſanctiſsimus eius ſpiritus: nã & mihi Deo adherere melius eſt, ac ponere in illo ſpem atque expectationem meam. Dicam domino, ſuſceptor meus es tu, adiutor meus & redemptor meus in opportunitatibus in tribulatione. A fungis autẽ & fictilibus iſtis quid auxilij præſtantis expectare queat homo? Scio quid velint & quo tendãt nebulones ac tenebriones noſtri. Malis dęmonum artibus imbuti, homines à vera pietate & ſancto Dei cultu ad ſeruiendum barathro iis pręſtigiis traducere conantur. hoc à principio ſaxum voluebat, & vſque ad hanc diẽ voluit Siſiphus ille Lucifer, qui mane oriebatur, & volens Deo ęquari, & pro Deo coli dicebat in corde ſuo: Aſcẽdam in cœlum, & ero ſimilis altiſſ. Verùm qui aſcenſu ſolium Dei omnipotentis affectabat, ſicut fulgur in abyſſum infimam pręceps corruit, dignitate malè petita priuatus: ſed pertinacię contumacięque affectum perpetuò ſeruans. Vnde nobis hodie per prophetas ſuos perſuadere conatur diſceſsionem

nem à Deo, inuidens ſcilicet noſtro generi ſuam fœlicitatem, & repromiſſas beatitudinis ſedes, à quibus deiectus fuit. Ideóque recõditas cœleſtis patriæ opes, veram & nũquam perituram gloriam, nunquam ille promittit: ſed falſas delitias ſeculi, & faſtuoſam mundi pompam, peſsimis quibuſque perceptibilem. Idque obiecta conditione omagij nefandiſsimi. Si nobis adhæſeris. Si nos noſtrámque religionem complecti voles, ſi ab Eccleſia Romana, Eccleſia vtique catholica & apoſtolica ad noſtram apoſtataueris, ſi denique à beato Petro Apoſtolorum principe ad hæreſiarcham peſsimum Caluinum, Martinúmve Lutherum, aut alium quemuis Neochriſtianum deſciſcas. Sed quæ tandẽ iſtorum bonitas, aut ſingularis virtutis præſtantia, vt relicta Saluatoris paſcua, ad eorum me Eccleſiam trãsferam? Martinũ Lutherum norunt omnes principio ſancti Auguſtini inſtitutum ſuſcepiſſe, atque deinceps ordinis propoſitíque perteſum (cuculo reiecto) voluptatibus defluentem, monialem quandam (quæ & ipſa votiuum peplum virginalémque cõculcauerat faſciam) pro coniuge habuiſſe. Monachus ſcilicet monacham

nacham, inceſtúſque inceſtam duxit, vt gemino ſeſe ſacrilegio pollucerent.

Horrida Tyſiphone thalamis vlulauit in iſtis,
Súntque ſepulchrali lumina mota face. Ouidius.

Caluinũ nouerunt Nouiomenſes noſtri, prima ætate, inter diſſolutos ſuæ vrbis viros, diſſolutiſsimum: inter inconſtantes, & fœdifragos inconſtantiſsimum. Quæ talibus auſpiciis, talíque principatu, primordia ſua recipit, Eccleſia, nequit non eſſe ſuſpecta ĩpietatis. Quæ vera & legitima eſt, fundatur ſupra firmam petram: ſolida & conſtans manet, neque vẽtorum impetus, neque aquarum colluuiem timẽs. Verùm iſta quam audio, Genebis & Lauzannę extrui: tametſi ex diuerſis terrarum angulis exantlato labore ſibi lapides quærat, quia ſuper arenã, id eſt ſuper leuiũ impurorũq; virorum iudicium ædificatur, diutius ſtare non poterit. Primo quoque bellorum turbine ſeditioníſve impetu ac tẽpeſtate corruet. Quinetiam vt procedente principio illis proſperè cedat, tandem confuſis doctorum atque ædificãtium ſibi mutuò aduerſantiũ labiis, ad inſtar turris Babel interrũpetur opus, nec vnquam perueniet ad perfectum. Tunc, tũc, corruet ſuperba illa Geneſ.

Babylon quę in fronte habet literis aureis ſcriptum myſteriũ. Myſterium vtique tartareum, & ad tartari abyſſos imprudentes, ac deliros homines pertrahens. Veniet certè & (ni fallor) proximat tẽpus quo in vobis implebitur tremendum atque horribile illud iudicium, quod in Apocalypſi vobis interminatur Apoſtolus Chriſto dile-
Apoc. 18. ctus Ioannes: Vę vę, Ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis: quoniam vna hora venit iudiciũ tuum. qui legit, intelligat. Veniet certè vna hora quãdo iam Deo miſerante, principes Chriſtiani pace ęterna confœderati, conuenient in vnum pro domino Deo & Chriſto eius, id eſt Pontifice Romano aduerſus iſtam quam ędificatis Babylonem: & tũc iudicium veſtrum erit. Negociatores terrę, id eſt terreſtriũ & carnalium, ac mũdanorum deſideriorum, tũc flebunt ac lugebunt ſuper illã, quoniã merces eorum nemo emet amplius. Merces inquã auri, & argẽti, lapidis precioſi, & margariti, byſsi, & purpurę, & ſerici, & cocci. Omne lignũ tignum, omnia vaſa eboris, vaſa de lapide precioſo, & ęramẽto, & ferro, & marmore, & cinamomũ, & amomũ, & odoramentorum vnguenti, & thuris &

vini

vini,&olei & ſimilę,& tritici,& iumento rum,equorum,rhedarum,mãcipiorum,& animarum hominum, & poma deſiderij, ac voluptatis:quę reuera ſi propius ſpectãtur,ſunt illa ipſa quę repromittitis ſectatoribus veſtris,rhetia Diaboli in mortem & perditioné laxata, quę tũc certè nemo recipiet cum vobis repentina ingruerit tẽpeſtas, cũ ſuper Sodomeas &Gomorrheas vrbes veſtras incãduerint ignes & fulgura furoris domini. Tũc,mercatores veſtri lugebunt & flebunt. Tunc inquam flebunt, ementes & vendentes veſtri,cum vindice Dei viui flagello omnia ĩpietatis ſuę mercimonia euerſa cernentes, introibunt in in feriora terrę,tradentur in manus gladij,& partes vulpium inferarum erunt. Tunc ſera miſeri ducentur pœnitẽtia,ſi modò pœ nitentia vlla, vllo tormentorũ timore moueri poſſunt hęretici & pertinaces viri, ſicut,nonnunquam accidit, vt poſt plagas ſtulti quoque & beſtię ſapiant. Tunc ſingulis veſtrûm dicetur:Complica mercator tuas merces. Ego tanti pœnitere non emo. Quinimo ſi poſsiderem hoc fecis ac ſterquilinij genus lubens, dato precio extruderem,ne fortè huiuſmodi vanis & futili-

bus fortunę ludibriis illect⁹ animus à pietate & maiorum noſtrorum religione abduceretur: néve imprudens honores ac diuitias,aut ventrem mihi deos cõſtituerem, genua curuans ad adorandũ Satanam mũdi principem.Has inſidias pręcauẽs inclytus ille rex Salomõ. Deo hac oratione ſupplicabat. Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar. Vanitatẽ & verba mendacij longe fac à me. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tãtummodo victui meo neceſſaria,ne fortè ſatiatus illiciar ad te negandum,& dicam:quis eſt dominus?aut egeſtate cõpulſus furer & periurem nomen Dei mei. Deprecatur,& à ſe grauibus de cauſis remoueri poſtulat vir ſapientiſſimus opulentiam: & tu premij cuiuſdam ampliſsimi loco mihi diuitias obtẽdis?ſuſpecta mihi ſunt tua dona. Ipſæ opes(vt cteera prętercam)pungentes ſunt poſſeſſoribus ſuis ſpinarũ aculei:quę cum aſsiduo labore acquiruntur,cum anxia ſolicitudine conſeruãtur acquiſitæ, cum tædio denique & dolore maximo vel perduntur vel relinquuntur. Quibus accuratè ponderatis,nullus eſt tam cæcus aut mentis inops qui non facilè iudicet opulen-

Prouerb.30

tiam

tiam plus aloes quàm mellis habere: plus abſynthij ac rutæ quã pulegij, ac veri dulcoris continere. Quod proculdubio planè ſenſit emunctę naris philoſophus Anacreon: qui quinque talẽtis à Polycrate donatus cùm per duas noctes pro ipſis cuſtodiendis ſomnos interrupiſſet, eadem reddidit, dicẽs: Non eſſe tanti quãta pro ipſis ſuſcipiẽda eſſet ſolicitudo. Et quis fuit ille veterum philoſophorũ qui hoc tanquam ſuperfluò diuitiarum onere ſe grauatũ ſentiens, magnam vim auri atque argenti in mare proijciens, ait: Ite peſſum malę diuitię: malo vos mergere quàm à vobis mergi. Verũ eſt profecto, quod obſeruato rerũ vſu ſapiẽtes dixere, multis illum egere qui multa habet: magnámque indigentiã non vſqueadeo ex inopia, quàm ex magna copia naſci. multa ſiquidem deſiderantur ad multa quæ habeas tuẽda. His accedit quòd diuitias ſecum nemo aufert cùm hinc diſcedendũ eſt. Nihil intulimus in hũc mundum (inquit Apoſtolus) certum eſt, quia & nihil auferemus. Tũc miſeris diuitibus perinde accidit atq; comediarũ actoribus à ſpectaculis populo exhibitis, qui nõ ideo domum ſuam feliciores reuertũtur, quòd

Anacreon

Gellius li. 9 noct. cap. 8.

Dei vel Regis perſonam magno, elegantíque faſtu & comptu in ſcena egerint, ſed iſto ſplendore exuti viles conditionis ſuę pannos reſumunt, & conſuetas artes ad victum quęritãdum exercent. Terra vniuerſos homines nudos accipit, nudos item red ditura eſt. Ob ídque bene prudentérque monemur ſcripturis, in cœlo potiùs quam in terra theſaurizare. Ad quam ſentẽtiam diuinus Pſaltes: Diuitiæ ſi affluant, nolite
1. Timoth. 6 cor apponere. Et Apoſtolus ad Timoth. ſcribens: diuitibus huius ſeculi, pręcipe nõ ſublime ſapere, neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo qui pręſtat nobis omnia abundè ad fruendum, bene agere, diuites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant vitam ęternã. Timorem mihi ingerit Saluatoris dictum. Luc. 18. Quàm difficile qui pecunias habent, intrabũt in regnum Dei. Sed, Quis tandem es qui iſta tam aſſeueranter promittis? Nuntius ais prędiuitis Reipublicę Genebenſis, planè inops, & Codro pauperior. Cur non prior de huiuſmodi ſiliquis vẽtrem, crumenam, atque arcam replebas, vt ſic auro, argento, omníque

omnı́que ornatu ſplendés, facilius noſtrę genti imponeres. Suſpecta mihi tua fides, ſuſpecta promiſſa, ſuſpectę quoque mihi diuitiæ, ideóque iſtis omnibus perquàm lubens renuntio, & conſilia Pauli ſequutus: Nunquam ſperabo in incerto diuitiarum, nec animulam hanc, quam mihi dedit Deus pecunia commutabo. Gratiam inſuper & fauorem magnatum polliceris: At princeps Dauid expertus pluries in curia Saulis, quàm lubrica & parum ſtabilis ſit principum gratia, ipſe me in contrarium trahit dicens. Nolite confidere in principibus, neque in filiis hominum in quibus nõ eſt ſalus. Et Hieremias. Maledictus vir qui confidit in homine, & qui ponit carnẽ brachium ſuum: & à domino recedit cor eius: erit enim, quaſi myricæ in deſerto, & non videbit, cum veniet bonum, &c. Benedictus vir qui confidit in domino, & erit dominus fiducia eius, & erit quaſi lignum quod tranſplantatur ſuper aquas, &c. Ego hanc tyrannorum tuorum, ſpem fallacem, ne quidem obolo liceor. Pulchram generoſámque, ac locupletem ſortieris coniugem (inquis). Ohe iam repente ex concionatore ac Euangeliſta,

Pſalm.

Hiere.17.

mihi factus videris Hymeneus, aut pronubus quidam, nuptiarum fœderum curator eximius.

Horat. *Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?*

Quaſi virginum matronarúmque veſtratum connubia, in iudicio arbitratúque ſolo cóquieſcant tuo, vt cum Iunone Vergiliana dicas.

Vergil. 1. Aeneid. *Sunt mihi biſſeptem* (dic ſi vis tercentum) *præſtanti corpore nymphæ:*
Quarum quæ formã eſt pulcherrima Deiopeiã,
Connubio iungam ſtabili, propriámque dicabo:
Omnes vt tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

Verum fatebor: hîc quoque fidem vocémque tuam habeo ſuſpectam: & timeo cùm tibi annuero, & eo peruentum fuerit, ne pro formoſa Rachele, gyboſam cythariſtriam lippam ve, aliquam mihi furtim ſupponas; aut inceſtam Herodiadem pro pudica Sunamitide: vel pro electa virgine, ſcortum. Nam apud vos tales multæ comperiuntur: quæ fœdere ſponſi cœleſtis abrupto, quo liberius deſideria carnis expleant, & honeſtius luxurientur, de nuptiis cogitant.

Geneſ. 29.

Ouid. *Specioſa* (videlicet) *nomina culpæ imponit*

Me-

Medea ſuæ.

At verò faciamus, vt nihil iſtorum triſtium, in nuptiis contingat & Corneliam Vetruriámve alteram quis ducat: nihilominus ſine cura & anxietate, nunquam viuet Apoſtolo teſtante. Qui tribulationem carnis matrimonio ſociā deſcribit. Quod ipſum Anaxādrides, ſcripto perquam eleganti & proprio nobis expreſsit.

Quiſquis vxorem ducere deliberat, *Anaxandrides.*
Vbi deliberauit, ſtatim ducit,
Quod multorum vitæ malorum initium eſt.
Nam ſi quis pauper pecunioſam vxorem
Duxerit, non vxorem, ſed dominam habet,
Cuius famulus eſt, & ſeruus: quòd ſi duxerit
Nihil afferentem dotis, iterum fit ſeruus:
Oportet enim deinceps vnius loco duos alere.
Duxit aliquis turpem, non amplius ei iucunda
eſt vita.
Neque omnino domum ingredi lubet.
Formoſa ducitur, nō eſt illa magis mariti, quàm
vicinorum.

Itaque nullo modo malum cauere potes.

Ad hæc mala hoc quoque accedit, vt quamtulūcunque eſt in coniugio bonum, illud perquam breue ſit: neque diuturnitate neque ſanctimonia, illi reſpondens Angeli-

gelico pudori, à quo nos diuellere tentas. Ad Saluatoris enim dictum in cœlo ceſſaturus eſt nuptiarum vſus. Nam parturigines, coniugum mortes, filiorum orbitates, & ſexcenta alia iſtis ſimilia, prætereo. Quod honores ampliſſ. dignitatéſque ac magiſtratus in republica pollicentur angeli Satanæ, nihilo plus momenti ad perſuadendum viro cordato ſapientíque adferti: Nam & Dauid exclamat de Seiano

Pſalm. quodam: Vidi impium ſuperexaltatum & eleuatum ſicut cedros libani: Tranſiui, & ecce non erat: quæſiui & non eſt inuentus locus eius. Quibus confinia ſunt quæ alibi ſcribit Iuuenalis:

Satyr. *Nocitura toga, nocitura petuntur*
Militia: & torrens dicendi copia multis,
Et ſua mortifera eſt facundia:
Pœnituit multos vanæ, ſterilíſque cathedræ.
Quoſdam præcipitat ſubiecta potentia magnæ
Inuidiæ: mergit longa atque inſignis honorum
Pagina.

Dignitates enim ac magiſtratus ampliſſ. ferè conſequitur inuidia multorum: & ad Sapientis dictum qui addit alicui honorem, laborem quoque, atque onus nõ mediocre adiungit. Ob ídque Imperatores clariſ-

clariſsimi ac potentiſſ. oblata ſibi vltro imperia, vel recuſarunt, vel aliquandiu gubernata ſubditorum ſibi populorum arbitrio reliquerunt: hoc veluti graui & intollerabili iugo colla eximentes. Quod de literarum linguarúmque peritia adfertur, plus gratiæ & fauoris promereri poſſe fortaſſe cuiquam videbitur: ſed homini technarum veſtrarum experti: ei videlicet, qui arborem potius ex foliis & floribus, quàm ex fructu æſtimarit. Neque verò facilè credam purius diligentiúſve ſcripturarum ſenſa in veſtris Academiis veſtigari, quàm in noſtris: & id ſufficienter produnt ſcripta doctorum veſtrorum: quæ preter impietatem, blaſphemiam, & contumelioſam quandam nugacitatem, ſapiunt nihil. Adhæc iſthanc ſophiſticã mundi ſapientiam mihi prorſus exoſam reddit Sanctus Propheta, atque ab illius ſtudio retrahit, cum ait: Quoniam non cognoui literaturam, Introibo in potentias domini; domine memorabor iuſtitiæ tuę ſolius. Malo, & mihi multo melius eſt, nihil ſcire, quàm per ſeculi ſapientiam Deum ignorare: Aſcendam cum Zacheo in arborem ſicomorum: Stultúmque Dei eligam, ne tandem *Pſalm.*

dem euaporata, atque euanida ſapientia. In conſpectu angelorum confundar. Nec verò de artium varietate, & multiplici rerũ ſcientia, ſed (quod bonis omnibus ſolatio maximo eſſe debet) de pietatis & miſericordiæ operibus iudicabitur mũdus. Perdet autem Deus ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabit. Porrò linguæ ad modicum vtiles ſunt, nec tanti eſſe debent bono viro, vt earum gratia ab obſeruantia & religione maiorum ſe ſubſtrahat. Mauult Apoſtolus quinque verba ſenſu ſuo in Eccleſia loqui, quàm decem milia verborũ in linguis. Linguarũ curioſitaté plurima mala hominibus innexiſſe, errorúmq; præcipuam fautricem fuiſſe, grauiſsimorum autorum ſententia accepimus: atque imprimis beati Hieronymi, qui quanquam linguarum callentiſſimus eſſet, aduerſus Iouinianum ſcribens, Quadringenti fermè (inquit) ſunt anni, ex quo Chriſti prędicatio fulget in mũdo, ex quo innumerabiles hęreſes tunicam illius conſciderunt, Vniuerſus penè error de Chaldęo, Syro & Gręco ſermone proceſſerat: Baſilides magiſter luxuriæ poſt tot annos in Iouinianum quaſi in Euphorbum

Eſa.9. *1.Cor.1.* *1.Cor.14.* *Hieronym. lib.2. aduerſ. Iouinia.*

tranſlatus

tranſlatus eſt, vt Latina quoq; lingua ſuam hæreſim haberet. Nec verò ſolùm pietati, verumetiã ordini politico noxium cẽſuit linguarum ſtudium. M. ille Cato celeberrimum gentis Romanæ oraculum: qui de Græcis ad M. filium ſcribens, Dicam de iſtis ſuo loco quid Athenis exquiſitum habeam, & quod bonum ſit eorum literas inſpicere non perdiſcere. Vincam nequiſſimum & indocile genus illorum. Et hoc puta Vatem dixiſſe. Quandocunque iſta gens ſuas literas dabit, omnia corrumpet. hæc ille. Sed illo fortiorem habemus ſanctorum patrum ac Prophetarum ſermonem, qui proteſtantur affore tempus, cùm deſtructa linguarum iſtarum varietate (nam & linguæ ceſſabunt, & ſcientia deſtruetur, illa vna excepta, quæ Dei cognitionem amplexans, nos in cœlũ ſubſequetur) omnes vno ore & lingua vna in ciuitate Dei glorificabimus patrem luminum. Hæc nouiſsima lingua beatitudinis æternę non in æmulatione, ſuperbia, curioſitate, aut congeneneis peccatorum formis, ſed in charitate radicabitur: ſine qua nec ſibi profuturum quicquam ſperat Apoſtolus, ſi vel angelorum linguis loquatur.

Plin. libr. 29. cap. 1. Naturalis hiſt.

1. Cor. 13.

Et quis

Et quis eſt tam hebetis atque obtuſi animi, qui non ducat in immenſum præſtantius eſſe bene viuere, quàm diſertè ac vario idiomate loqui? Venio ad eam quæ nouiſſimo loco promittebatur viuendi libertatem: quam reuera plurimi facerem, & totis vlnis viro bono complectēdam putarem, ſi nos à ſeruitute peccati liberaret. Ab hac autē ſalubri cogitatione me reuocat, quòd ſubolfacio neſcio quid portenti, dum gna uiter diſſeſsionē à regibus & ſanctiſsimo Pontifice Romano ſuaderi cōſpicio: ideóque vereor, ne qui ita alios hortantur, ſint eorum aſſeclæ, de quibus in canonica ſcri-

2.*Petr.*2. pſit beatus Petrus: Qui ſuperba vanitatis loquentes, pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos qui paululum effugiunt, & in errore conuerſantur, promittentes illis libertatem, cùm ipſi ſint ſerui corruptionis. A quo enim quis ſuperatur, huius eſt & ſeruus. Conſtat inter Neochriſtianos noſtros non paucos reperiri filios Belial, qui iugo dominationis & potentatus omnis excuſſo, neque Deum timēt, neque homines reuerentur. Prohibeat Deus Opt. Max. qui me docuit à iuuentute mea, ne inueniar illorum particeps, néve in conſilium eorum

veniat anima mea. Abſit à me vt cum cruento Pharaone, vel blaſphemo Antiocho efferar animo, & dicam: Neſcio Dominũ: & Quis eſt Dominus? Deum vniuerſorum regem ac dominum agnoſco, Regem vtique Regum, & dominantium dominum. Cuius reuerentia non modò Pontificibus & Regibus, ſed ne quidem plebeis & popularibus viris ſubiici à me alienũ putabo. Adhærebóque ſalutaribus monitis eiuſdem Apoſtoli Petri, dicentis: Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſiue Regi, quaſi præexcellenti, ſiue Ducibus tanquam ab eo miſsis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei, vt benefacientes, obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: quaſi liberi, & non quaſi velamen malitiæ habentes libertatem, ſed ſicut ſerui Dei. Hæc certè eſt fœlix beatáque ſeruitus, quæ nec libertatem ſpiritus tollit, nec permittit hominem ire in tenebras, ſed transfert in regnum cœleſte: vbi plena eſt ac perfectiſsima libertatis fruitio, cuius euentus fortunati cõſideratione, proteſtamur Chriſtiani Deo ſeruire nil aliud eſſe quàm excel-

1. Petr. 2.

lentis

Auguſt. li. de ver. Reli. cap. 48.

lentis cuiuſdã regni ſpeciẽ tenere. Quem delectat libertas (inquit Auguſt.) ab amore mutabilium rerum liber eſſe appetat: & quem regnare delectat vni omniũ regnatori Deo ſubditus hæreat: plus eũ diligendo, quàm ſeipſum. Cõfert capita, vel quãtum audio proximis diebus contulit impietatis Synagoga: proſpectura qualiter Eccleſię Romanę prędia, reliquáſque poſſeſsiones Eccleſiaſticas ſibi, quo iure quáque iniuria vindicare poterit. An non hoc erat raptorum conciliabulum, aut ſi mauis tortorum iterato Chriſtum ad crucifigendum ſpoliantium? Eſt (inquiũt) penes nos autoritas imperij, qua inconſulta non potuit Conſtantinus, aut alius quiuis Imperator poſt eũ, agri illius dominiũ in Eccleſiam transferre. Ad hęc Sacerdotes legis Moſaicę prohibiti ſunt venire cũ reliquis tribubus in ſortem hęreditatis, eo quòd Deus ipſe pars illorum eſſet, qui decimas, primitias, & oblationes illis ad educationem familię reſignarat, & vrbes certas inter contribules ſuos illis ad inhabitãdum deſtinauerat. propter quę concludere parant Eccleſias nullos reditus annuos, nulláq; prædia poſsidere debere. Nec deſunt

proh

proh pudor, qui omnia Regum atque Imperatorum eſſe cõtendant, & legem illam tyrannicam, quæ deſcribitur primo libro Regum ad auertendum populum à Regis petitione, ſeriam eſſe velint. Hæc eſt vetus tyrannorum querela, quibus cùm nequidem orbis vnus ſufficiat, ſpoliatis Eccleſiis nihilo ditiores facti, tandem ferè paupertate preſsi, & fœdiſsima corporis tabe conſumpti, miſeras animas exhalant. Iſtis omnibus compendio perquam eleganter ſatisfacit S. Ambroſius Eccleſiæ doctor, quondã Mediolanẽſis Epiſcopus, & Cano. eius verba 23. quæſt. 8. Conuenior. vbi prę- ter cætera. Quæ diuina ſunt, imperatoriæ poteſtati non ſunt ſubiecta. Si de me aliquid poſceretur, aut fundus, aut domus, aut ager, aut aurum, aut argentum, id quod mei iuris eſſet, libenter offerrem. Templo Domini nihil poſſum nec decerpere, nec decerpendũ tradere: cùm illud cuſtodiendum, non tradendũ acceperim. Conſulere me oportet Imperatoris ſaluti: quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat vocem liberi ſacerdotis. Si vult ſibi eſſe cõſultũ, recedat à Chriſti iniuria. Sanctus vir Naboth vites ſuas proprio

1. Reg. 8.

23. quæſt. 8. Conuenior

cruore defendit. Si ille vineam propriam non tradidit, trademus Chriſti Eccleſiam? Reuocant in dubium filij Belial, an dos ſua manere debeat Chriſtianorum Eccleſiis, tanquam catuli leonum rugientes & quærentes non à Deo, ſed à diabolo eſcam ſibi. Vident Eccleſiaſticos prout præcepit eis Chriſtus, Simplicitatem columbinam atque ouillam innocentiã ſectari, ideóque illos ad deuorandum perſequuntur. Tollendos putant agros Eccleſiæ, ne attenuetur maieſtas imperij, verùm iis aliquando ſuſtentatum eſt ne rueret imperij ſceptrum. At id potius me iudice in quæſtionem reuocari oportuit: An penes Apoſtatas manere debeat monarchiæ delectus: qui maioribus eorum olim propter fidei integritatẽ delatus fuerat. Nã de Conſtantini aliorúmq; Imperatorũ donationibus, nequicquam ab eis murmuratur. Quibus tunc temporis nihil iuris erat in imperio quod nũc primũ ſub Carol. Magn. Sãctiſſ. principis gratia & bonitate acquiſitũ eſt. Hoc quicquid eſt controuerſiæ, ni fallor, breui componetur, quando in illis impletum videbimus Chriſti Saluatoris paradigma. Omni habenti dabitur, & ei qui nõ habet

Plat. in Gregor. 5. anno domini 1022

habet,etiam quod habet auferetur ab eo. Quod autem ad impij decreti confirmationem citatur de Sacerdotio veteri, non plus rationis habet,quàm ſi ius primitiuorum à vobis hodie poſcere vellent, hoc prætextu Eccleſiæ miniſtri. Ex quo clarũ & ſpectatũ ſatis omnibus eſſe poteſt. Satanam eorum cor ſeduxiſſe qui iſta mouent, illóſque impegiſſe in crimen ſcelerati Balaam: qui corruptus mercede iniquitatis, voluit populo Dei maledicere,nec potuit. *Numeri 24*

Quid non mortalia pectora cogis

Auri ſacra fames? *Verg. 3. Aeneidos.*

Iampridem contra donationem Conſtantini per malos quoſdam genios acclamatum eſt,aut verius exibilatum: ſed nihil eorum ſibilo actum eſt: quominus bonorum omnium conſenſu,Eccleſiæ Cenſum modicum poſsiderent ad ſui manutentionem,& pauperum ſubleuationem. An verò hi ſunt theſauri quos tanta confidentia ſectatoribus veſtræ ſcholæ repromittitis? Facturi deinceps proſelytos duplo vobis deteriores. At verò neque vos,neque coniuratores & conſpiratores veſtri, gaudebitis vnquam hereditate domini. Non enim relicturus eſt dominus virgã peccatorum

ſuper ſortem iuſtorum, vt non extendant iuſti ad iniquitaté manus ſuas. Itaque fallacia promiſſa, & commenta iſta Diaboli non recipio, nec beſtiam ſum adoraturus, ne quidem ſi totius orbis dominus à vobis crearer. Dominum Deum meum adorabo, & illi ſoli ſeruiam.

EPILOGVS ET SVpradictorum peroratio. Cap. 7.

HACTENVS, ſtudioſe lector, tibi cōpendio perſtrinximus tres tentationis formas, quibus inſultant catholicis Matæologi miniſtri, & Amanuēſes diaboli, conformiter ad illas tres tentationes, quibus aggreſſus eſt Satanas Chriſtum. Methodum quoque tibi ſuggeſsimus, qua poſsis κακοτεχνεῖας & dolos aduerſariorum retundere, exemplo eiuſdem Domini noſtri, qui ad hoc vſus eſt ſcripturis: vt intelligamus iis contineri ſcutum inexpugnabile veritatem, quo nos armari oportet, ad reſiſtēdum inimicis Eccleſiæ.

cleſię. Scuto (inquit ille) circundabit te ve *Pſalm. 90*
ritas eius, non timebis à timore nocturno.
Nox certè nihil aliud eſt quàm vmbra:
corpus verò & caro, quid aliud ſunt, quã
animę vmbra? Quiſquis vmbram ſuam ti
met, formidoloſus nimirùm eſt, & puſil-
lanimis. hunc autem timor nocturnus in-
feſtat, qui propter vmbram, id eſt carnis
mollitiem, abſtinentiam, ieiunium, conti-
nentiam, caſtitatem, diſciplinam, pauper-
tatem, & vigiliarum orationíſque onus a-
uerſatur: quem timorem eliminat & foras
mittit charitas perfecta: quæ etiam-num
hominibus ingerit carnis laſciuientis con-
temptũ: & frenos moderationis adhibens,
docet hominem ſubdi Deo. Hic radius è
ſcuto veritatis prodiens, huius vmbroſæ
noctis peccati timorem aufert. Nunc qui-
dẽ ob oculos animi peccata quæ fecimus
obiiciens, quatenus eorum recordatione
cum Sancto Propheta, In flagella parati *Pſalm. 37.*
ſimus (per ſatisfactionis propoſitũ) annũ-
ciantes (confeſsione oris ſacerdoti) iniqui-
tatem noſtram, & cogitantes (ſalubri cor-
dis compunctione) pro peccato noſtro.
Nunc verò æterna ſupplicia cõmonſtrãs,
vt illorum conſiderationéque pro innu-

 mera-

merabilibus delictis noſtris meruimus, pœnitentiæ laborem delitias reputemus. Nunc cœleſtia præmia ad quæ tendimus, quo ſic eorum dulcedine miteſcat ac mitigetur compũctionis amaror, & hoc veluti pulegio afflictionis tẽperetur Ruta: Quoniam non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Nunc etiam illa quæ pro nobis pertulit Chriſtus, vt conſyderantes quanta pro inutilibus ſeruis ſuſtinuit maieſtas, erubeſcamus non ſuſtinere modica pro nobis. Hac veritatis luce veluti ſcuto quodam protegimur aduerſus timorẽ huius vmbræ mortalis: quæ præcedentibus admonita, vltro colla rationi ſubiicit: cinerem tanquam panem mãducans, & potum ſuum cum fletu miſcens. In hoc ſcuto depulit Chriſtus, primum aduerſarij iaculum, cùm dixit, ſcriptum eſt: Non in ſolo pane viuit homo, &c. Circundat inſuper & protegit nos veritatis diuinæ ſcutum à ſagitta volante in die, quæ tametſi leniter volat, & leuiter, ac (vt ſic loquar) imperceptibiliter penetrat: mortiferum tamen infligit vulnus. Hæc eſt vana gloria & præſumptionis elatio: quæ ſenſim furtímque

Rom. 8.

irre-

irrepens, ſanctos quoque & Dei zelo feruentes viros, niſi diligẽter ſibi caueant, grauiter ſauciat. Hac principio concidere primi parentes noſtri, audiẽtes à ſerpẽte: Eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum. hac *Geneſ.3.* infeſtatus Aaron cũ Maria ſorore & aliis prope innumeris, vt aduerſus ſanctũ Moyſen murmurarent, eius gloriæ inuidentes: hac aliquando inclytus rex Dauid ceſpitauit. Verùm Chriſtus anteſignanus noſter tunc fortiter illam à ſe repulit, cùm ſcutũ veritatis tentatori opponens, dixit: Scriptũ eſt, non tentabis dominum deum tuum. Et nos eius exemplo hanc deuitabimus, ſi veritatis huius radius animabus noſtris illuxerit: cuius fulgore pannos infirmitatis humanæ, & menſtruatam ſanctitatem noſtram diſcutiẽtes, noſmetipſos adamuſsim diiudicemus. Nam ſi propoſitam contemplemur corruptionem in multis offendimus omnes, nec ſumus illo præſtantiores, qui dicebat: Scio quia non habitat in me, id eſt in carne mea, bonum. Et ſi eo perfectionis promouerit quiſpiã vt nullius cri- *Rom.7.* minis conſcientia prematur, intelligat tamen eodem apoſtolo doctore ſe non in hoc iuſtificatum eſſe. Vel ſi ſe putat in ali-

quo cæteris præſtare hominibus, ne glorietur in ſuo opere, eidem reſpondeat di-
1.Cor.4. centi: Quid habes quod non accepiſti? quod ſi accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? O furax & iactabunda geſticulatrixque Æſopi cornicula!

Horat. *Sed ſi fortè ſuas repetitum venerit olim*
Grex auium plumas, moueat cornicula riſum
Furtiuis nudata coloribus.

Si iſta non perpendit homunculus, ab hac ſagitta volante, in die proſperitatis tranſfigetur, nó ſecus ac faſtuoſus ille Phariſęus qui altari proximus ieiunia ſua deprædicabat. Publicano pectus ſuum tun-
1.Cor.10. dente iuſtificato. Qui ſtat, videat ne cadat: altioribus enim grauior caſus imminet. Hac veritate protectus boni animi Chriſtianus miles, ſagittam potentis à ſe diuertet: nec arroganter de Chriſti merito, nec de ſuo præſumẽs, vt citra alterutrius opem ſe ſaluari poſſe credat. Quod ſi faceret, ſe ſuo malo deorſum præcipitaret, & Deum tentaret, cùm tamen veritas dicat: Non tentabis dominum Deum tuum.

Bernard. ſermo 90. Pſalm.90. Euaſit quis puſillanimitatem timoris & vanitatem gloriæ, Ecce inſurgit tertius hoſtis ambitio & concupiſcentia, ſecretum

virus,

virus,peſtis occulta,doli artifex,mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum erugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem, Malum vtiq; placidum & delectabile. Hæc plerunque ſupplantat eum quem neque nox aduerſitatis, neque dies proſperitatis turbauit: Acciditque vt cuius appetitum vanitatis ſiliqua non irritauit, illius animum ſoliditatis apparentia, ſurripiant, ac deprædentur honorum gradus: & congeſtæ multo ſtudio fortunæ. Quis neget, aut non ſibi facile perſuadeat, vnũquemque quo eſt virtutis, & bonarum literarum cumulatior, eo digniorẽ eſſe, qui ſummos magiſtratus primóſque honores in republica teneat. & diuitiarum adipe perfruatur? Verùm iſta honorum fortunarúmque affluentia, multos de gradu perfectionis deiecit, mentis alienationem ac iuſti obliuionem inducens: honores (iuxta vulgatum Prouerb.) mutant mores: & plerunque homines faciunt Leon es.

Ludit (vtrorumque iſtorum) *amor ſenſus, animos præſtringit, & aufert.* *Mantua. Bucol.*

Hoc certè eſt negotium perambulans

in te-

in tenebris,quod ſpecie iuſti principio incautos fallit, vt quærāt opes ac dignitates,
Lucæ.12. *Sap.6.* quibus demum adeptis, iudiciū diſcretionis aufert, ne quod rectum eſt agnoſcant. Veruntamen & in iis anguſtiis ſcuto veritatis protegemur,ſi ob oculos noſtros ponamus ab eo multū repeti,cui multum tributum eſt: & potentes potenter tormenta pati. In honorū diuitiarúmq; ambitu friuola eſt omnis cōſolatio: Vſus breuis finis ignotus.graue & perplexitatis plenū iudiciū.
Matth.16. Quid verò prodeſt homini, ſi mundū vniuerſum lucretur,ſeipſum autē perdat, & detrimētum ſui faciat? Hæ ſanctæ cogitationes quę ſeparāt à diabolo,& nos coniungunt Deo.pro veritatis habendæ ſunt ſcuto,cuius fulgore illuſtratus animus,nec honores,nec diuitias appetit. Oblatas quoque plerumque reſpuit,vel ſi acceptare cogitur,illis cor non apponit,& Apoſtoli cōſilio hoc mundo vtitur, quaſi non vtens. Accedit ad hoc veritatis ſcutum noua claritas ex verbo redēptoris: Dominū deum tuū adorabis, & illi ſoli ſeruies: quam nec valēs ſuſtinere princeps tenebrarum ab eo receſsit. ſed duntaxat ad tempus (ſic enim
Lucæ.4. ſcribit alius Euangeliſta:) Nobis ex hoc fa

cto

ƈto reuelante ſpiritu ſanƈto, nunquam Ecclesiæ militanti defuturam tentationem, quanuis aliquãdo illi ſicut & priuatim nobis cõtingant tentationum induciæ. Hinc eſt quod in Pſalmo ſubiungitur ab incurſu & dæmonio meridiano protectum iri eum qui ambulat & habitat in adiutorio altiſsimi. Vbi vt cætera præcedentibus reſpõdeant per incurſum non incommodè mihi videntur ſignificari priuatæ hæreticorum contumeliæ atque inſidiæ: quæ hodie paſsim tenduntur, & fiunt Eccleſiæ filiis: à cõſpiratoribus & apoſtatis, dum illis miſericordiam denegãt, victus media tollentes, minas intentant & poſſeſsionibus ſpoliant, dum illis iuſtitiam iuſtitięque ordinem turbant, implicantes & confundentes iura ad hęreticę perfidiæ leuamen. Vbi & nos ſcuto veritatis ſuę protegit Deus per Chriſtum, ſic nos admonẽs: Beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malũ aduerſum vos mẽtientes, propter me. Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Arguor ſeditionis, quia in hęreticos inuehor: verùm Deus me pacificum agnoſcit, & hoc nomi- *Matth. 5.*

ne

ne vocat ſuum filium. Criminor falſi & maleuolẽtiæ, propter defectum fidei, corruptis aliorũ teſtimoniis, & calumnia cenſuræ, ad ſingularitatem redactis. At Deus innocentię meę teſtis in cœlo aſsiſtit. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Hic eſt incurſus & veluti latens in media luce ſagitta. Porrò dæmonum meridianũ ipſe eſt Antichriſtus, qui campo aperto fidem Chriſti verbo & gla-
Iob.40. dio oppugnabit. Ille ſiquidem ſapientum fluuios & torrentem potentum impio deſiderio abſorbebit, & non ſolum diem, ve-
2.Theſſal.2 rum & meridiem ementietur, ſe extollens ſupra id omne quod dicitur & colitur Deus. quem tandem dominus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduentus ſui. Aduerſus quẽ nihilominus habemus ſcutum inexpugnabile veritatem
Lucæ 21. nobis dicentem: In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras. Quin & Chriſtus ipſe de ſignis iudicij & aduentu ſcelerati illius Antichriſti loquens, ait: His autem fieri incipientibus, ſuſpicite & leuate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. Habes hoc modico verborũ decurſu lector & frater amantiſsime, in Chriſto

& Eccleſia eius ſponſa, qualiter Deus aduerſus inſurgentes perfidiæ impetus atque imminentia pericula, ſcapulis ſuis obumbret tibi, vt ſub pennis eius ſperes. Habes inſuper quibus modis ſcuto circundet te veritas eius, vt neque à timore nocturno, neque à ſagitta volante in die, neque à negotio perambulante in tenebris, vel ab incurſu & dæmonio meridiano quicquam formides. Habes denique qualiter ab iis monſtris defenſum, tandem te ſcuto bonę voluntatis ſuæ coronabit. Nam qui perſeuerauerit in finem, hic ſaluus erit. Quid igitur ſupereſt, niſi vt beneficia, ac dignationem illam ſummam qua nos proſequitur Deus, recognoſcentes, ne ingrati atque indigni diuina gratia deprehendamur, vno ore, vnáque mente dicamus omnes. *Pſalm.90.*

Benedictus Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarũ, & Deus totius conſolationis, qui cõſolatur nos in omni tribulatione & tentatione noſtra. Illi gloria & imperium in ſecula ſeculorũ, Amen. *2.Cor.1.*

Scuto circundabit te veritas eius. Pſal. 9.

HVBERTI MORI AD D. Iohan. Vacquerium præcept. ſuum.

Rapta Philiſthæis quondã vetus arca prophanis
Scribitur: & patrio pulſa fuiſſe ſolo.
A vaccis tandem Lactãtibus inde Reuecta,
Claruit: atque ſuo eſt redita ſalua loco.
Proh dolor, arca nouæ legis prope rurſus eiſdem
Incraſſatorum prodita fraude boum eſt.
A quibus auxilium melius nunc ergo requirat,
Quàm quorum auxiliis ante recepta fuit?
Lactiferæ vaccæ, Vacqueri, promptus adeſdum:
Viribus hæc veſtris mox repetenda venit.
Vacqueri ceſſas? non te mouet Iſte boatus?
Aude animis: hæc te laurea certa manet.

DOMINICA XIX. Nouembris, M.D.LIX. apud Faræmonaſterium in ablutione baptiſmali duorũ puerorum terræ Americæ.

✠ *Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt, & vnde venerunt?* Apoc. 7.

AVE MARIA.

DILECTVS Chriſto Apoſtolus, cùm in ſpiritu raptus eſſet apud Pathmũ inſulam, vidit gloriam Dei, circa prędeſtinationem ac præſciẽtiam electorum ad beatitudinem æternam: Et in iis cùm ſeſe præſentaret chorus martyrum in albis fulgentium, angelus reuelationis diuinæ miniſter, interrogauit virum non quaſi

quaſi reſolutionem quęſtionis ſibi cognitę expectans, ſed ad diuinorum myſteriorum ſpeculationem, Apoſtoli mentem erigere volés: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt, & vnde venerunt? Quo audito reſpondit Iohannes: Domine mi, tu ſcis: quęſtionis ſolutionem exiſtimans ſatius eſſe ab angelo recipere, quàm eiuſdem definitionem pręſumptione indiſcreta vſurpare. Ad quem Angelus: Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. Quibus abundè nobis ſignificatur quanta ſit ad conſequendam hæreditatis æternæ fruitionem, vis atque energeia baptiſmi ſanguinis, id eſt martyrij: quem non longo interſtitio ſequuntur ſincera fidei profeſsio, & ſalutaris ablutionis ſuſceptio: ob ídque quæ pro martyribus dicta ſunt, non ineptè iis duobus adoleſcentulis accommodabũtur: quos aquis ſaluificis ablutos, inſuper albis indui nuper vidiſtis: ad proteſtandam eam quam baptiſmo perceperunt in ſanguine agni gratiam, & mentis puritatem. Nobis igitur hac breui oratione, opitulante Spirituſancto, inueſtigandum qui, id eſt, quales ſunt nunc, & vnde venerunt: id eſt qua-

les aliquando fuerunt:atque vt à poſterio-
re initium accipiat oratio. Si vnde venerũt
quæritur, Iure reſpõdere licebit eos ex ma
gna tribulatione veniſſe:Nempe de ſemo-
tiſsimis terræ habitatæ partibus. De terra
(inquam) America regione, ad Polũ an-
tarcticũ vergente: quæ ab hac noſtra Gal-
lia miliaribus penè octies mille diſtat. Ter
ra vaſta locorum ſpaciis, quæ cùm cœlum
temperatum clemẽtémque aerem habeat,
quarta totius orbis portio à Geographis
deſcribitur. Verum cùm cętera prope om-
nia quæ homines deſiderare queant ad fœ-
liciter habitandum, ibi abundè ſuppetent:
inauſpicato accidit, vt iſthic homines qua-
ſi ritu ferino viuant:& quod cuiquam mi-
rum videri poſsit, ſub clementi cœlo pror
ſus inhumani atque inclemẽtes ſint. acres
pugnas ineuntes, & ſigillatim & commu-
niter, in inuicem, tanto odio tantáque fe-
rocia, vt poſt mutuum cõflictum victores
proſtratorum captiuorúmque viſcera de-
paſcantur: & cùm apud quoſdam illorum
(quemadmodum ſcribit Satyrographus)
ſcelus credatur fœtum iugulare capellæ,

Carnibus humanis veſci licet *Iuuenal.*
Illic, non hoſpes ab hoſpite tutus:

H Non

Non ſocer à genero.
Nulla ibi lex,quę nefanda prohibeat:Nullus Rex qui lęſos ab iniuria vindicet. nullus Prætor qui admiſſum facinus ſuppliciis expiet: Omnes omnia ſibi licere putãt, & vbi poſſe facultáſque agendi ſubeſt,nihil ſibi illicitum arbitrãtur. Omnium vna eſt ſententia. Sic volo,ſic iubeo: ſit pro ratione voluntas. hi duo cùm aliquot aliis in manus ſuorum hoſtium venerant, futuri poſt paucos dies eorum eſca, niſi obſtitiſſet generoſus Heros Vilgainonius, eques & religioſus ſanctæ Crucis in Hieruſalem: vir non minus literatura quàm nobilitate ac ſanctitate commendabilis:qui proprio ære redemptos in Galliã tranſuexit, reclamantibus aliquandiu pertinaciter Dominis crudelibus:qui paucos de numero ſibi ad conuiuij delitias relinqui importunius poſcebant,quorum tandem animos & cruda pectora,ſua ſapiétia peruicit heros ſanctiſsimus. Nunc demum de hac Babilonia fornace liberatos, Chriſto cõſecrare ac dicare volens, eos ampliſſ. & clariſsimis totius patriæ patronis religioni noſtræ initiandos vltro citróque diſpertitur:Ipſo verò partitionis exordio, quo fœlicioribus auſpi-

auſpiciis procederent omnia, duos adoleſcentulos, puellámque vnam, eiuſdẽ prope ætatis: inclitæ ac religioſiſsimæ, principi Antonetę à Lotharingia, Dominę Farę-monaſterij vltrò donauit: Illi ex animo commẽdans eorum promotionẽ ad Chriſtum. Quę non multo poſt tẽpore (vt eius gaudij participẽ quoque faceret illuſtriſſ. ſororem ſuam Renatã à Lotharingia ſancti Petri Remenſ. Cœnobiarcham) Illi alterum puerorũ delegauit, huius quem videtis virgunculę fratrẽ: illius curam atque educationem eidem obnixè commẽdans. Qui ſunt igitur & vnde venerũt? Certè ex magna tribulatione, ſi ferinam & tigribus dignam viuendi rationem ſuę gentis ſpectas: ſed multo maiore grauioréque, ſi iugiter illis imminentia cum corporis tum animę pericula ponderamus: nam gens tota eſt ſub Satanę imperio: Vnde & frequẽter ab immundis ſpiritibus partim terrentur, partim corpore & animo affliguntur: vt illis facile tribui queat, quod ſcribit eximius Propheta. Miſit in eos Deus iram *Pſalm. 77* indignationis ſuæ, indignationem & iram & tribulationem, immiſsiones per angelos malos. Hîc rugiunt in miſeris homini-

bus cacodæmones: hîc & canum vlulatus, porcorum grunnitus, taurorum boatus, ac elephantorũ barritus, ora humana ſonant: hîc arreptitiorũ. Phanaticorũ atque energuminorum, prope infinitus eſt numerus. Hîc deniq; plenũ hactenus habuit infern⁹ præſidiũ. Magna igitur eorundẽ fœlicitate ſucceſsit, vt antropophagia & carnificina iſta educti, tãtos patronos Chriſto Domino militaturi nãciſcerentur: & nos ne beneficij diuini immemores ſimus, néve torpentes in gratiarũ actione depręhẽdamur: In iiſdẽ periculis verſati ſumus. Nã & Satanę aliquãdo meruimus: nati cũ periculo, viperarũ more matres in ipſo partu exanterãtes, & cruciatu intollerabili earundem vteros diſrumpentes: mirum quin & ipſi diſrupti diſcerptíque naſcentes fuerimus, aut ipſas aluos matrum pro ſepulchris habuerimus, vmbras inferas petituri: niſi nos Deus præueniſſet, ac ſua immenſa bonitate ad eandem ſacræ ablutionis gratiam (ſicut & illos) perduxiſſet. Plato Deo. Opt. Maxim. Præter cætera de tribus gratias agebat. Primum quòd homo natus eſſet, nõ beſtia, vel truncus. Deinde quòd Græcus non Barbarus, tertiò. quòd præce-

ptore

ptore Socrate eſſet vſus. Quibus omnibus, multò ampliores gratias Deo & Chriſto Saluatori debemus: Imprimis quòd ſua benignitate nos nihil tale meritos, necdum vnde mereremur habẽtes, Non fungos, lapides, ſerpentes, canes, lupos, aut iumenta fecerit, ſed homines rationis, atque locutionis vſu præditos, ad ſuam ſimilitudinem efformarit: dotibus inſuper auxerit innumeris, & genus hoc noſtrum mortale, quaſi angelis miniſtríſque ſuis æternis coëquarit. Propheta in eius ſublimitatis admiratione inclamante: Quid eſt homo *Pſalm. 8.* quòd memor es eius, aut filius hominis quoniam viſitas eum? Minuiſti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronaſti eum, & cõſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Quibus in aperto eſt, Deum hominem terris terreníſq; omnibus præfeciſſe, & veluti vicarium ſuum & Deum quendam terreſtrem conſtituiſſe: Hac tantum cõditione, ſi eum creatorem ſuperiorémque ſuum recognoſceret. Ad hæc nos neque Barbaros, neque æthnicos, vel Idololatras eſſe paſſus eſt: verùm Chriſtianis parẽtibus genitos, ſtatim per ſacram ablu-

tionem regeneratos in filios adoptauit. Et ne Socratis, atque Athenienſiũ more (in quibus gloriabatur Plato) Deos ignotos coleremus, Conſors & particeps naturæ noſtræ factus, ſeſe nobis pro præceptore exhibuit: patris voluntatem, & cœleſtes diſciplinas, ac verba vitæ æternæ, pari virtute ac familiaritate ediſſerens. Vnde & nobis in Apoſtolis (ne quem excuſationis prætextum quæramus) dixit. Omnia quæcunque audiui à patre meo nota feci vobis: Quid quod & ſe in cœlum ad patris dexteram recepturus, ſpiritumſanctum in terras demiſit: qui nos doceret modò Euãgelij prædicationiſque miniſterio, modò inſpirando, & tacitus animabus noſtris illabendo, omnem veritatem: omnia denique ſuggeret quæcunque ille nobis in Apoſtolis & turbis concurrentibus Iudęorum prædixerat. Verùm (me iudice) illud multò maximum fuit, erga nos beneficium. Quòd nos in filios adoptionis receptos, in commenſales ſuos ſua dignatione recepit: Carne & ſanguine propriis, corpora animáſque noſtras in dies reficiẽs. Si ſpectas igitur, Vnde vel iſti vel nos venerimus, Nihil certè præſtans atque eximium

Iohan.

mium

mium in exordiis noſtris,& ipſa veteri cõ-
uerſatione reperies. Homo ſiquidem ſicut *Pſalm.*
fœnũ,dies eius tanquã flos agri,ſic efflore-
bit. Et(Sãcto Iob autore) Homo natus de *Iob.*
muliere,breui viuens tẽpore repletus mul-
tis miſeriis. Et quid putas eſſe poterit ho-
minis vita citra Dei cognitionem, niſi vel
mera ſtoliditas,vel cymmeriæ tenebre. Ec-
ce igitur: O plebs fidelis & Chriſto deuota,
habes vnde iſti venerũt, & vnde venimus
ipſi: Nempe de tenebris & regione vmbræ
mortis: Illud eſt quod reſpondet Senior
Iohanni Dei dilecto dicenti ſibi, Domine
mi,tu ſcis. Hi ſunt(inquit) qui venerũt de *Apocal.7.*
tribulatione magna, & lauerũt ſtolas ſuas
& dealbauerunt eas in ſanguine Agni.
Breuiter(auditores) vobis explicuimus
vnde venerunt iſti. Deinceps nobis narrã-
dum occurrit,qui ſint? quam quæſtionem
ne nobis pluſquàm ſcripturis tribuere vi-
deamur, Reſoluet Apoſtolus dicens. Chri-
ſtiani ſunt: Iam iam à ſuſcepto baptiſmate
Chriſto inſerti, & membra Chriſti facti.
Quicunque (inquit) in Chriſto baptizati *Galath.3.*
eſtis,Chriſtum induiſtis. Non eſt Iudęus,
neque Græcus,non eſt ſeruus neque liber,
non eſt maſculus neque fœmina. Omnes

enim vos vnũ eſtis in Chriſto Ieſu. Olim
feri & beſtiales, propter peccatum eius de
Pſalm. quo ſcriptum eſt. Homo cum in honore
eſſet non intellexit, comparatus eſt iumẽ-
tis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.
Nunc demum quaſi modo geniti infan-
tes rationabiles, diſciplinæ ſalutaris lac
Pſalm. concupiſcunt: Deo dicentes. Notam fac
nobis domine viam in qua ambulemus,
quia ad te animas noſtras leuauimus.
Olim mancipia diaboli; nunc Ciues & do-
meſtici Dei. Eodem Apoſtolo illis hoc
Ephes.2. fœlix Euangelium nunciante. Iam non
eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis Ciues Sã-
ctorum & domeſtici Dei: ſuperædificati
ſuper fundamẽtum Apoſtolorum & Pro-
phetarum; Ipſo ſummo angulari lapide
Chriſto Ieſu: In quo omnis ædificatio cre-
ſcit in templum ſanctum in domino. Di-
cam amplius Patres & fratres amantiſsi-
mi. Olim filij Belial atque angeli Satanæ:
Nunc demum quaſi angeli lucis, atque a-
deo filij Dei facti ſunt: Angelos ipſos qui-
bus aliquãdo ſeruiebant iudicaturi. Cuius
rei mecum teſtis erit, ille ipſe Apoſtolus
Rom.8. ad Romanos ſcribens. Quicunque ſpiritu
Dei aguntur, hi filij Dei ſunt, &c. Et ipſe
ſpi-

ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro,quia ſumus filij Dei: ſi autem filij & hæredes: Hęredes quidem Dei,cohæredes autem Chriſti. Ecce igitur fœlici ſucceſſu facta eſt eorum, hęreditas domini. Et ipſi viceuerſa hęreditas Chriſti facti ſunt: Filij merces, fructus ventris. Quídni? Cum eis ſicut & nobis dederit Deus poteſtatem filios Dei fieri, credentibus in nomine eius: qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt: verbo Dei carne atque homine facto. Hęc eſt generatio atque natiuitas ſecũda: Generatio dico quęrentium Deum, quærentium faciem Dei Iacob. Exufflatus eſt ſcilicet de corporibus eorum ac noſtris, per Sacroſanctum lauachrũ, Satanas: & princeps huius mundi foras eiectus. Clauſa eſt conſcientiarum noſtrarum ianua diabolo, & aperta eſt Chriſto. Quæ cauſa fuit, vt ſancti huius natalis die abiecerint tyrunculi noſtri opera tenebrarum, & induerint arma lucis: albis induti ad procedendum obuiam Chriſto domino. Verùm hîc mihi myſteriorum cœleſtium altitudine ſtupefactus, interrogabit aliquis. Sed qua tandem ratione *Pſalm.*

tione ex tam ſordidis miſeríſque, vſque-adeo clari atque illuſtres euaſere Candidati noſtri? huic pro me reſpondebit, ille ipſe qui Iohanni in ſpiritu rapto apud Pathmum apparuit, Senior, (Cui etiamnum propter canos & reuerentiam ætatis plus fidei tribuendum eſt,) Quia lauerunt ſtolas ſuas & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Stola vniuſcuiuſque viri conſcientia eſt & vita: neque enim quis familiarius intimiúſve ex veſtibus ſuis cognoſcitur, quàm ex quotidiana conuerſatione. Proinde adoleſcentuli & Neophiti noſtri, quorum conuerſatio ac viuendi conſuetudo nuper nigra, æruginoſa, feralíſque erat, poſteaquã induerunt Chriſtum. Hodie mutati & prorſus ab iis qui olim erant diſsimiles comperiuntur: quia ſcilicet lauerunt ſtolas ſuas, & diuerſo viuendi propoſito dealbauerunt eas in ſanguine agni. Sic Æthiopiſſam, id eſt animam peccato diſcolorem ſibi iungit, & in ſpõſam recipit Moſes noſter myſticus Chriſtus: Si tamen prius ſaltem voto atque affectus pietate, pellem mutarit. Si crines vnguéſque raſerit: id eſt ſuperflua & pompas huius ſeculi nequam reliquerit, ac cœleſti

leſti ſponſo (allophilos ſuos deſpiciens) per fidem in baptiſmo datam atque acceptam hęrere incipiat. Non vobis figmenta narro, viri Chriſtiani: nec friuola putanda ſunt quę vobis ex ore noſtro pendentibus proponuntur. Eorum ferè omnium teſtes eſtis. Ecce auribus veſtris audiuiſtis, atque animis plane intellexiſtis, ſpiritalis huius ac myſticę deſponſationis fœdus. Audiuiſtis Chriſtum miniſtri ſui organo interrogantē, Credis in Deū patrē? Credis in Deum filiū? Credis in Spiritum ſanctum? Abrenuncias Satanæ, omnibus operibus & pompis eius? Et ſi baptizari vterque vellet? Quibus annuētibus ſeipſis, (quia ætatem & rationē habent qua per ſe loquantur) necnō per ſuſceptores ſuos patrimos dico ac matrimas, fidei infirmorū opitulantes, aſperſi ſunt aquis ſalutaribus: atque in ipſo ablutionis articulo, hauſerūt in gaudio aquas gratiæ cœleſtis de fontib⁹ ſaluatoris: aquas dico quæ potantibus fiūt fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Sicut & nos omnes aliquādo de eorundem fontium plenitudine, & viuentibus ſcatebris accepimus. In quarum virtute menſtruata à ſanguinis profluuio ſanatur: & Naaman

à lepra

à lepra curatur: Pardus pellem ſuam mutat,& qui ſeruus erat Diaboli efficitur domeſticus ac filius Regis æterni. Sic itaque habitantibus in regione vmbræ mortis, ſine Deo, ſine lege, ſine rege, lux orta eſt eis: viſitante & ſuper eos irradiante oriente ex alto. Nec hîc mihi quiſquam obganniat inconſultóve exiſtimet factum quòd in ſacroſanctis myſteriis, iis duobus Chriſti cãdidatis, legitimam alioqui ætatem aſſecutis, iam ex parte Catechizatis ac pro ſe reſpondere valentibus, adiuncti ſunt veluti opitulatores, qui eiſdem manus auxiliatrices ad gratiæ diuinæ ſuſceptionem protenderēt: & ſacrę huius ablutionis teſtes oculati haberentur, Patrimos dico & matrimas, immo verò ſi vis vniuerſam turbæ circunſtantis Eccleſiam: habent enim iſta iuſtam rationem cur ita fiant: ſacramenta quippe omnia purius ſinceriúſq; in fide Eccleſię quam particularis cuiuſlibet hominis deuotione tum cõficiuntur, tum diſpenſantur, ac recipiuntur. Vnde cõfidenter de miſericordia & gratia ſperantes diuina, recẽs natos infantes (quanuis idipſum derideãt proteruiẽtes hęretici) cùm fidem propriã non habeant, in fide baptizamus aliena.

Quid

Quid enim ſi infans pro ſe loqui non poteſt? pro quo vox ſanguinis Chriſti fratris eius clamat ad patrem miſericordiarum de terra. Aſtat nihilominus & clamat mater Eccleſia. Quid tandem infans? An non & ipſe vobis videtur quodammodo inhiare, & de fontib⁹ ſaluatoris vociferari ad Deũ, ſuíſque vagitibus ſupplicare? Domine vim patior, reſponde pro me: flagitat ſcilicet auxiliũ gratiæ, quia vim patitur ab origine, & peccati alterius ſe ſentit prǽmi grauamine. Ita ergo clamant hæc omnia: ſanguis fratris, fides matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti: Porrò, pater ſeipſum negare non poteſt. Pater eſt, atque miſericordiarum, ac proinde miſerorum pater. Nemo hîc mihi dicat, quia nõ habet fidẽ, cui mater impertit ſuam, inuoluens illi in ſacramento, quouſque idoneus fiat aſſenſu euolutã purámque percipere. Nunquid breue eſt pallium Eccleſiæ, aut nimis arcta eſt inconſutilis illa redemptoris noſtri tunica, vt non poſsit ambos cooperire? Magna eſt Eccleſiæ fides. Nunquid minor fide Chananeæ mulieris? quam conſtat & filiæ potuiſſe ſufficere, & ſibi: Ideóque audire meruit à domino: O mulier magna eſt

fides

fides tua: fiat tibi ſicut petiiſti. Nūquid minor eſt fide illorum, qui Paralyticum per tegulas demittētes, animę illi ſimul & corporis obtinuere ſalutē? Vt vidit Ieſus fidē illorum (inquit Euangeliſta) ait Paralytico. Confide fili, remittuntur tibi peccata. *Matth. 9.* Quorſum hæc? Eorſum ſanè, vt intelligāt omnes Eccleſiæ, fidem in peragēdis ſacris myſteriis primum locum tenere: Eique (tanquam indefectibili regulæ) potius inſiſtendum Chriſtiano cuilibet eſſe, quàm propriæ credulitati. Omnes nouimus quàm vacillans & fragilis ſit atque infirma ſingulorum hominum virtus: Nec clam nobis eſt quàm mutabilis & nutans ſit mortalium ſententia. Quod autem Eccleſiæ autoritate ſtatuitur, id à ſpiritu ſancto primordia habet, ob ídque fixum & immotum manet. Adde ſi placet notabilem illam & ſuſpiciendam prærogatiuam quam Eccleſiæ ſuæ repromiſit Saluator, dicens. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portę inferi non præualebunt aduerſus eam. Hoc cœleſti promiſſo fulta Eccleſię authoritas tuto ſuę ſententię fidit, Conſcia eius quem præſidem, atque rectorem ac veritatis omnis docto-

doctorem principio accepit. Singuli verò Chriſtianorum ſua infirmitate ſatis ſupérque admonentur auxilij à Deo petendi, atque obſecrandi, quatenus frigidam credentium fidem adaugere & adiuuare velit. Iuſtis igitur rationibus actum videtur, vt ad priuatam candidatorum noſtrorum fidem, ſuffragantis Eccleſiæ accederet robur. Sic enim decet Chriſti, Seruos omnẽ implere iuſtitiã, & plus ex maiorum prælatorúmque ſuorum, quàm ex proprio iudicio pendere. Ob ídque ſi quæritur: Qui ſunt iſti qui de tribulatione & anguſtia prius venerant? tutò reſpondebimus, quia innocentes manibus & mundo corde: Ideóque albis veſtiti ad proteſtandam eam quam nuper adepti ſunt cordis corporíſque puritatem. Hęc ſi quidem eſt huius ſacrę ablutionis gratia, purgatio delictorum: quam operatus eſt in illis inuiſibiliter, at nõ prorſus illis imperceptibiliter, is qui ſolus poteſt mundum facere de immundo conceptũ ſemine. Vos ſacramenti huius quod vobis enarro teſtes eritis locupletiſsimi: qui oculis vidiſtis, & auribus veſtris audiuiſtis, quam liberè & ex animo non fictæ vel diſsimulanter ſeſe Chriſto

domino

domino deuouerunt. Et poſt tanta & tam clara teſtimonia, poſt tam denſam teſtium optimorum nubem quis ambigere queat, an illos verè térque quatérque beatos dicere poſsimus? quos Chriſtus ſanctificatos iuſtificatóſque ſuo ſanguine purificauit? Hę ſunt ſtolę illę cœleſtes, in quibus naſcente reſurgentéque domino, lętitiam teſtati apparuerunt cœli ciues. Vnde & candidati noſtri nunc nunc cœleſtibus ſtolis amicti quadantenus cœlo aſcripti meritò

Marci. vlt. cenſeantur, Chriſto domino dicente: Qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit. Quorum puritati ac niueo candori, ſicut atteſtatur cum hac venerabili cõcione ſancta mater Eccleſia, Ita ſublimius eidem teſtimonium reddunt in terra quidem, ſpiritus, aqua, & ſanguis: at multo clarius excel-

1. Iohan. 5. lentiúſque in cœlo Pater, Verbum, & Spi-

Marci vlt. rituſſanctus. In quorũ nomine collata receptáque eſſe cõſtat cœleſtia ſacramenta. Quamobrem valeat & hinc procul faceſſat vetus anabaptiſtarum ſuperſtitio: quę tanquam parum valida eſſent, tot & tanta teſtimonia, aut lauachro nouo indigeat qui iam lotus eſt, & mundus totus, ſacram ablutionẽ iterari repetíque ſuadebat, quaſi

Chriſtus

Chriſtus ſecundò paſſus ſepultúſque pro nobis fuerit, vt per baptiſmũ in eius mortem illi iteratò conſepeliamur: Apoſtolo cum Eccleſia impio errori libera voce reclamantibus iis verbis. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Quibus ſua lege ſubſcribẽs clariſſ. Imperator Iuſtinianus, Eorum (inquit) damnamus errorem, qui Apoſtolorũ præcepta calcãtes, Chriſtiani nominis ſacramentum ſortitos, alio rurſus baptiſmate non purificant, ſed inceſtant, lauachri nomine polluentes. Neque magis viro catholico recipienda erit Bohemorum ſtoliditas: qui recens natos & nuper aluo matris exceptos infantes, illicò volũt à ſalutari lotione ad corporis & ſanguinis don... ci cõmunionem præſentari: nec cibi illius cœleſtis eminentiã: nec paruulorum infirmitatem diiudicantes: Qui ſi dictorum factorúmque ſuorum pondus perpenderent, nec leuitate pluſquam muliebri de arduis ac difficilibus myſteriis decernerent, agnoſcerent vtique pueros & recẽter baptizatos homines, adhuc in Chriſto infantes eſſe: quibus lacte eruditionis magis opus ſit, quàm ſolido cibo: necdum

Roma. 6.

C. lib. 1. Ne iteretur baptiſmo. L. antiſtitem.

enim per ætatem & promotionem ſuã illius potentes & capaces ſunt. Ideóque illis Chriſtus, per Auguſtinum certiſsimũ veritatis Euangelicæ interpretem ſigillatim dicit: Ego ſum cibus grandium, creſce & me manducabis: nec (quod in aliis accidit eduliis) tu me mutabis in te: ſed tam beata quàm noua Metamorphoſi mutaberis in me. Iuxta quam diſciplinam maturo conſilio, tum in adoleſcentulis noſtris, tum in prouectæ ætatis hominibus nuper baptizatis, ad ſtatutum tempus prorogantur ſacroſanctæ συνάξεος epulæ: quibus ſuo tempore perfruentur, quando, ſcilicet per ętatem & ſanctum fidei catechiſmũ capaces menſæ domini comperientur: ante quos terminos non aliter quàm lactantes infantes videmus, bolo, vel mica panis potius ſtrãgulari & ſuffocari, quàm nutriri? Ita carne Chriſti vix vnquam ante præfinitos terminos veſci poſſent, ſine ſuo aut alterius offendiculo. Creſcent itaque modis vtriſq;: creſcent (inquam) adiuuãte Chriſto, & eo quem perceperunt ſpiritu ſancto: ac tunc manducabant. Satis eſt ſi pro modulo ętatis & cõditionis interea prętexta angelorũ vtantur: aliquanto poſt eorundẽ cõmenſales fu-

Auguſt. libr. 2. de confeſſ.

les futuri. Nã vulgato quoque prouerbio apud philoſophos pronũciari teſtatur Seneca. Neminem repente fieri magnum. Et ſcripturæ ſanctæ aſtruunt ſubſtantiã feſtinatam cito euaneſcere. Quanquã oppidoquàm magni, nobiles atque illuſtres ſunt vel hoc ſolo nomine: quia in Chriſti familiam adoptati quorum celſitudine ſtupefacta Eccleſia, ait: Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis cõfortatus eſt principatus eorum. Hinc eſt quòd grãdiloquus ille Chryſoſtomus, Archipręſul Conſtantinopolitanus, eo ſermone quem ad baptizãdos nobis ſcriptũ reliquit, illos vſqueadeo reuerẽter atque honorificè interpellat iis verbis. Optimè noui quãtum vos paulopoſt beatitudinis culmen excipiet: & quantã tenebitis poteſtatẽ. Quemadmodum autem eos precibus multi ambiunt ſupplices, quos ſpes eſt ad dignitatũ faſtigia eleuandos, & futuri potẽtatus gratia adulationibus eis ſeſe commendare feſtinant, & ante poteſtatis tempus ſe ſociãt, quo futura mereantur. Hoc ego mihi diligenter excogito, hoc ſolerter mihi præparo. Non enim ad ſimplicem gloriam eleuari ſperatis: ſed ad ipſam imperij cœle- *Seneca.* *Chryſoſt.*

ſtis poteſtatē. Et ideo vos peto. Ideo omni deprecatione vos poſco, vt quādo ad illud regnū veneritis, mei memores eſſe velitis. Genes. 40 Et ſicut Ioſeph patriarcha pīcernarū principi dicebat: Memēto mei cùm benefactū tibi fuerit: hoc & ego nunc peto. hoc dico. Mementote mei quando vobis benefactū fuerit: Mementote inquā mei, quando vos illud ſuſcipiet regnum, quando regale vos proteget indumentum, quando purpura dominico ſanguine tincta decorabimini. quando coronam ſolaribus radiis ſplendidiorem ſentietis in capite. Hæc ille longo verborum ac ſententiarū tractu proſequitur, diſquirens ac deſcribens eam quam omnes in baptiſmo nanciſcuntur Chriſtiani, animę puritatem. Tanta etenim diuinę gratiæ miſericordia eſt, támque exuberans dei ac Saluatoris noſtri benignitas in hoc ſacramento, vt iuſtos faciat ſudore omni ceſſante: quod illi non eſt difficile. Nam ſi imperatoris præceptio paucis cōſcripta literis, multorū criminum reos liberare cōſueuit, aliis quoq; præſtare culmina dignitatum: multo magis ſanctus & cuncta potens Dei ſpiritus, omni nos malitiæ reatu in ſanguine agni pro ſalute noſtra occiſi

liberare

liberare poteſt· atque inſuper variis iuſtitiæ chariſmatibus exornare. Ob quam cauſam factum exiſtimo, vt hæc ſancta ablutio (tametſi peccati veniam, in nobis operetur) non tamen lauacrũ remiſsionis peccatorum, nec lauacrum purificationis, ſed regenerationis dicatur: quia nõ nobis ſimpliciter peccata concedit, nec ſimpliciter nos purificat malis actibus implicatos, ſed tãquã è cœlo generatos facit. Verũ enimuero, quid eſt Patres & Fratres Chriſtiani, quòd ſtatim à ſaluifica illa natatoria Siloë ſpiritalis, pueri noſtri oleo ſalutari vncti ſunt? Baptiſmus, ſi neſcitis, ſacramentũ eſt militiæ Chriſtianæ: Vnguntur verò quaſi athletæ ad futura certamina, & tentationẽ viriliter repellendam, ac vincẽdam. Nam ipſe quoque Chriſtus anteſignanus atque imperator militiæ noſtræ, ſtatim à baptiſmo & ieiunio tẽtatus eſt. Itaque vncti cõfirmatíque ſunt ad pugnam futuram tyrones noſtri: vt fortiter ſpiritu ſancto cuius gratiam perceperunt opitulãte, inſultibus mundi, carnis, ac dæmoniorum reſiſtere queant. Et cum Paulo dimicẽt, non quaſi in incertum, nec quaſi aërem verberantes ridiculo Andæbatarũ more, ſed caſtigent

corpus ſuum,& in ſeruitutem redigāt, ſe-
ipſos primū vincentes, & ſibi imperantes,
poſtmodum hoſtes ſibi vndequaque inſi-
Iob.7. diantes domituri: Nam militia eſt vita ho-
minis ſuper terrā:& ſupernæ quidē in no-
ſtrum exitium excubāt nequiſsimi dęmo-
nes, mille dolis, mille nocendi artibus in
nos armati. Tum rurſus à dextra leuáque, à
fronte pariter & à tergo, mundus hic nos
oppugnat: qui iuxta Ioannis vocem totus
in maligno poſitus eſt, Neq; verò ſimplex
oppugnādi ratio. Interim enim rebus ad-
uerſis velut aperto marte ſęuiēs, animi mœ
nia graui quatit ariete: interim ingentibus
quidem, ſed vaniſsimis promiſsis ad defe-
ctionem ſolicitat: interim actis obliquè cu
niculis inexpectatus adrepit, nos oſcitātes
ac ſecuros oppreſſurus. Poſtremò infernè
quoque lubricus ille anguis, primus pacis
noſtrę proditor, nunc in virenti gramine
concolor abditus, nūc in cauernis ſuis de-
liteſcens, centenis contortus voluminibus
non deſinit Euæ noſtræ, id eſt carnalis &
cōcupiſcibilis hominis parti inſidiari. In
ipſis deniq; animi noſtri penetralibus, ho-
ſtem ferimus pluſquam familiarem ac do
meſticū: quo vt nihil interius ita nihil eſſe
poteſt

poteſt periculoſius. hic eſt vetus ille Adã conſuetudine pluſquam ciuis, ſtudio pluſquam hoſtis: quẽ neque arcere vallo licet, neq; caſtris exigere fas eſt. Aduerſus eorũ aduerſariorũ inſultus nos ſuæ gratiæ oleo vngit & armat ſpiritus ſanctus: aduerſus eoſdem nos admonet in diſcipulis vigilare atque orare Chriſtus, inquiens: Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Hęc eſt itaque ratio, cur ſtatim à ſancto lauacro, ſacri olei delibutione inungũtur regeneratorum membra. Nempe ad viriliter dimicandum & pręſtandum ea omnia quæ gnauum par eſt præſtare militẽ Chriſtianum. Si verò quęritur quibus vel procuratoribus vel autoribus iſti quos videmus ad tãtam gloriam prouecti ſunt, tuto reſpondere poſſumus: Opificem Deum illis primum huius pręſtantiſsimi beneficij autorem fuiſſe. Poſt Deum autẽ illuſtriſſ. & pietatis religioníſque obſeruãtiſſ. Hęrã meam dominam Antonetam à Lotharingia, cum ſtrenuiſsimo heroë de Vilgaignó, huius ſalutis cooperatores fuiſſe: hîc de profundo barathri, id eſt de terra quæ Deum neſcit eos reducendo in Galliã, Illa Cathecíſmi baptiſmíque eorũdem curam

ſuſci-

ſuſcipiendo: vt cætera taceantur, quæ illis hactenus præſtitit & in futurum præſtare animo conſtituit. O tã claris atque eximiis patronis fœlices adoleſcẽtulos, iamiam in Dei familiam ciuilitatémque receptos, tãdem gloria beatorum angelorum perfruituros, ſi incorruptas incõtaminatáſque huius innocentiæ ſanctificationíſque ſtolas ſeruauerint. Eia agite macti animi adoleſcentes. Videte ne vos tãti muneris capiat obliuio, néve negligentiæ vel ingratitudinis vitio vobis tantum bonum excidat: & cum turba hac Chriſtianorũ aſtante (quã veſtræ fœlicitati applaudentem conſpicitis) nobiſcũ Deo Opt. Max. gratias agite: qui vos in diuerſum mutatos, de tenebris & regione vmbræ mortis, in admirabile lumen ſuum vocauit.

DIXI.

John Carter Brown Library

F4560
L392d